جمهوری اسلامی ایران

سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور

راهنمای تامین منابع مالی با استفاده از منابع بانک توسعه اسلامی، بانک جهانی و بانک تجارت و توسعه اکو متناسب با پروژه‌های صنعت آب و آب و فاضلاب

نشریه شماره ۶۸۵

معاونت فنی و توسعه امور زیربنایی

امور نظام فنی و اجرایی

nezamfanni.ir

وزارت نیرو

دفتر استانداردهای فنی، مهندسی، اجتماعی و زیست‌محیطی آب و آبفا

http://seso.moe.gov.ir

۱۳۹۴

omoorepeyman.ir

omoorepeyman.ir

اصلاح مدارک فنی

خواننده گرامی:

امور نظام فنی و اجرایی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، با استفاده از نظر کارشناسان برجسته مبادرت به تهیه این نشریه نموده و آن را برای استفاده به جامعه مهندسی کشور عرضه نموده است. با وجود تلاش فراوان، این اثر مصون از ایراد و اشکال نیست.

از این‌رو، از شما خواننده گرامی صمیمانه تقاضا دارد در صورت مشاهده هرگونه ایراد و اشکال فنی مراتب را به صورت زیر گزارش فرمایید:

۱- شماره بند و صفحه موضوع مورد نظر را مشخص کنید.

۲- ایراد مورد نظر را به صورت خلاصه بیان دارید.

۳- در صورت امکان متن اصلاح شده را برای جایگزینی ارسال نمایید.

۴- نشانی خود را برای تماس احتمالی ذکر فرمایید.

کارشناسان این امور نظرهای دریافتی را به دقت مطالعه نموده و اقدام مقتضی را معمول خواهند داشت.

پیشاپیش از همکاری و دقت نظر جنابعالی قدردانی می‌شود.

نشانی برای مکاتبه : تهران، میدان بهارستان، خیابان صفی علی‌شاه - سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، امور نظام فنی و اجرایی - مرکز تلفن ۳۳۲۷۱

Email:info@nezamfanni.ir **web: nezamfanni.ir**

omoorepeyman.ir

omoorepeyman.ir

باسمه تعالی

پیشگفتار

بانک‌های توسعه‌ای نظیر بانک جهانی، بانک اکو و بانک توسعه اسلامی، موسساتی مالی هستند که سرمایه را با شرایط مناسب تجهیز می‌نمایند تا در فعالیت‌های تولیدی، توسط خود یا دیگران و یا به صورت مشترک، در راستای اهداف برنامه‌های توسعه اقتصادی کشورها، به نحو مطلوبی سرمایه‌گذاری نمایند. وظایف، نقش و فعالیت‌های بانک‌های توسعه‌ای را اساسا در ارتباط با فرآیند توسعه اقتصادی می‌توان تبیین نمود. ضرورت نیل به توسعه اقتصادی در کشورهای پیشرفته و در حال توسعه موجب شد تا نهادهایی برای هدایت سرمایه‌گذاری‌ها در امر توسعه اقتصادی کشورها در قالب بانک‌ها و سازمان‌های توسعه‌ای به وجود آید. تهیه «راهنمای تامین منابع مالی با استفاده از منابع بانک‌های توسعه اسلامی، جهانی و اکو متناسب با پروژه‌های صنعت آب و آبفا» گام مهمی در جهت شفاف و روشن ساختن روند تامین مالی با استفاده از بانک‌های مذکور خواهد بود.

با توجه به اهمیت مبحث فوق، امور آب وزارت نیرو در قالب طرح تهیه ضوابط و معیارهای فنی صنعت آب کشور، تهیه نشریه «راهنمای تامین منابع مالی با استفاده از منابع بانک توسعه اسلامی، بانک جهانی و بانک تجارت و توسعه اکو متناسب با پروژه‌های صنعت آب و آب و فاضلاب» را با هماهنگی امور نظام فنی و اجرایی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور در دستور کار قرار داد و پس از تهیه، آن را برای تایید و ابلاغ به عوامل ذینفع نظام فنی و اجرایی کشور به این معاونت ارسال نمود که پس از بررسی، براساس ماده ۲۳ قانون برنامه و بودجه آیین‌نامه استانداردهای اجرایی مصوب هیات محترم وزیران و طبق نظام فنی اجرایی کشور (مصوب شماره ۴۲۳۳۹/ت۳۳۴۹۷ هـ- مورخ ۱۳۸۵/۴/۲۰ هیات محترم وزیران) تصویب و ابلاغ گردید.

علیرغم تلاش، دقت و وقت زیادی که برای تهیه این مجموعه صرف گردید، این مجموعه مصون از وجود اشکال و ابهام در مطالب آن نیست. لذا در راستای تکمیل و پربار شدن این نشریه از کارشناسان محترم درخواست می‌شود موارد اصلاحی را به امور نظام فنی و اجرایی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور ارسال کنند. کارشناسان سازمان پیشنهادهای دریافت شده را بررسی کرده و در صورت نیاز به اصلاح در متن نشریه، با همفکری نمایندگان جامعه فنی کشور و کارشناسان مجرب این حوزه، نسبت به تهیه متن اصلاحی، اقدام و از طریق پایگاه اطلاع رسانی نظام فنی و اجرایی کشور برای بهره‌برداری عموم، اعلام خواهند کرد. به همین منظور و برای تسهیل در پیدا کردن آخرین ضوابط ابلاغی معتبر، در بالای صفحات، تاریخ تدوین مطالب آن صفحه درج شده‌است.

بدین وسیله معاونت فنی و توسعه امور زیربنایی از تلاش‌ها و جدیت رییس امور نظام فنی و اجرایی کشور جناب آقای مهندس غلامحسین حمزه مصطفوی و کارشناسان محترم امور نظام فنی و اجرایی و نماینده مجری محترم طرح تهیه ضوابط و معیارهای فنی صنعت آب کشور وزارت نیرو، جناب آقای مهندس تقی عبادی و متخصصان همکار در امر تهیه و نهایی نمودن این نشریه، تشکر و قدردانی می‌نماید.

غلامرضا شافعی

معاون فنی و توسعه امور زیربنایی

زمستان ۱۳۹۴

omoorepeyman.ir

تهیه و کنترل «راهنمای تامین منابع مالی با استفاده از منابع بانک توسعه اسلامی، بانک جهانی و بانک تجارت و توسعه اکو متناسب با پروژه‌های صنعت آب و آب و فاضلاب»

[نشریه شماره ۶۸۵]

مجری: شرکت مهندسین مشاور پایدارپویش مبین

مشاور پروژه: غلامعلی معماری	شرکت مهندسین مشاور پایدارپویش مبین	لیسانس مکانیک سیالات

اعضای گروه تهیه‌کننده:

امیر مهدی اصغری	شرکت مهندسین مشاور پایدارپویش مبین	فوق‌لیسانس تدارکات عمومی مناقصات
نصراله صالح	شرکت مهندسین مشاور پایدارپویش مبین	فوق‌لیسانس MBA
حبیب‌اله صفری	شرکت مهندسین مشاور پایدارپویش مبین	فوق‌لیسانس تدارکات عمومی مناقصات
علیرضا کشتگر	شرکت مهندسین مشاور پایدارپویش مبین	فوق‌لیسانس بیومکانیک
غلامعلی معماری	شرکت مهندسین مشاور پایدارپویش مبین	لیسانس مکانیک سیالات

اعضای گروه نظارت:

سیدحمیدرضا کشفی	شرکت مهندسی آب و فاضلاب کشور	لیسانس مهندسی مکانیک
جواد حاجیانی بوشهریان	وزارت نیرو - دفتر استانداردهای فنی، مهندسی، اجتماعی و زیست‌محیطی آب و آبفا	فوق‌لیسانس مهندسی عمران
فروغ میرطلایی	طرح تهیه ضوابط و معیارهای فنی صنعت آب کشور - وزارت نیرو	لیسانس مدیریت بازرگانی

اعضای گروه تایید کننده (کمیته تخصصی نظام فنی اجرایی طرح تهیه ضوابط و معیارهای فنی صنعت آب کشور):

امیرمحمد امیرابراهیمی	شرکت ساختمانی تابلیه	دکتری مهندسی عمران
علیرضا توتونچی	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	فوق‌لیسانس مهندسی عمران
جواد حاجیانی بوشهریان	وزارت نیرو - دفتر استانداردهای فنی، مهندسی، اجتماعی و زیست‌محیطی آب و آبفا	فوق‌لیسانس مهندسی عمران
محسن حاج سیدجوادی	شرکت مهندسان مشاور آوند طرح	لیسانس مهندسی راه و ساختمان
علیرضا دولتشاهی	کارشناس آزاد	لیسانس مهندسی کشاورزی (آبیاری)
علی ربوبی	شرکت مهندسین مشاورآبران	فوق لیسانس مهندسی عمران
علی‌اکبر شفیعی	شرکت مدیریت منابع آب ایران	فوق‌لیسانس مدیریت پروژه
سیدحمیدرضا کشفی	شرکت مهندسی آب و فاضلاب کشور	لیسانس مهندسی مکانیک

omoorepeyman.ir

سیامک مسعودی	شرکت فلار	لیسانس مهندسی عمران
فروغ میرطلایی	طرح تهیه ضوابط و معیارهـای فنـی صـنعت آب کشور - وزارت نیرو	لیسانس مدیریت بازرگانی
علی‌اکبر هوشمند	شرکت تهران میراب	لیسانس مکانیک

اعضای گروه هدایت و راهبری سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور:

علیرضا توتونچی	معاون امور نظام فنی و اجرایی
فرزانه آقارمضانعلی	رییس گروه امور نظام فنی و اجرایی
سیّد وحیدالدین رضوانی	کارشناس امور نظام فنی و اجرایی

omoorepeyman.ir

omoorepeyman.ir

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه	**۱**
فصل اول- معرفی بانک‌های توسعه‌ای	**۳**
۱-۱- بانک جهانی	۵
۱-۱-۱- در باره گروه بانک جهانی	۵
۱-۱-۲- بانک بین‌المللی بازسازی و توسعه (IBRD)	۷
۱-۱-۳- موسسه مالی بین‌المللی (IFC)	۱۰
۱-۱-۴- موسسه بین‌المللی توسعه (IDA)	۱۲
۱-۱-۵- میگا، آژانس چند جانبه تضمین سرمایه‌گذاری چند جانبه (MIGA)	۱۳
۱-۱-۶- مرکز بین‌المللی حل و فصل اختلافات سرمایه‌گذاری (ICSID)	۱۴
۱-۲- بانک توسعه اسلامی	۱۶
۱-۲-۱- مقدمه	۱۶
۱-۲-۲- ارکان اصلی بانک توسعه اسلامی	۱۷
۱-۲-۳- دفاتر بانک توسعه اسلامی	۱۸
۱-۲-۴- شیوه‌های تامین مالی و عملیات پروژه‌ای بانک	۱۸
۱-۲-۵- چرخه پروژه (فرآیند تامین مالی توسط بانک توسعه اسلامی)	۲۰
۱-۳- بانک تجارت و توسعه اکو	۲۰
۱-۳-۱- معرفی سازمان اکو	۲۱
۱-۳-۲- اطلاعات عمومی درخصوص سازمان همکاری‌های اکو	۲۱
۱-۳-۳- فعالیت‌ها	۲۲
۱-۳-۴- اهداف	۲۲
۱-۳-۵- معرفی بانک تجارت و توسعه اکو	۲۳
۱-۳-۶- شیوه‌های تامین مالی توسط بانک تجارت توسعه اکو	۲۳
فصل دوم- اقدامات مورد نیاز قبل از موثر شدن تسهیلات	**۲۵**
۲-۱- فاز آماده‌سازی اخذ تسهیلات (اقدامات مورد نیاز قبل از موثر شدن تسهیلات)	۲۷
۲-۱-۱- اقدامات مورد نیاز داخلی	۲۸

omoorepeyman.ir

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
۲-۱-۲- اقدامات مورد نیاز جهت اخذ تسهیلات از بانک برای پروژه	۳۵
فصل سوم - اقدامات مورد نیاز بعد از موثر شدن تسهیلات	**۴۹**
۳-۱- اقدامات مورد نیاز جهت انتخاب عوامل اجرایی پروژه بهره‌مند از تسهیلات بانک توسعه‌ای	۵۱
۳-۱-۱- اصول و مفاهیم کلی	۵۲
۳-۱-۲- فرآیند انتخاب مشاور	۵۶
۳-۱-۳- فرآیند تدارکات کالا، پیمانکاران و خدمات	۵۷
۳-۱-۴- فرآیند جذب تسهیلات و پرداخت‌ها	۶۰
منابع و مراجع	**۶۵**

فهرست جدول‌ها

عنوان	صفحه
جدول ۲-۱- رئوس اصلی گزارش امکان‌سنجی پروژه جهت ارائه به بانک اعطا کننده تسهیلات	۳۷
جدول ۲-۲- رئوس اصلی گزارش زیست‌محیطی پروژه جهت ارائه به بانک اعطا کننده تسهیلات	۳۸
جدول ۲-۳- ساختار گزارش بانک‌پذیری پروژه پیشنهادی جهت اخذ تسهیلات	۳۹
جدول ۲-۴- الزامات و محتوای یک گزارش PCD	۴۰
جدول ۲-۵- الزامات و محتوای تفاهم‌نامه اخذ تسهیلات	۴۱

فهرست شکل‌ها

عنوان	صفحه
شکل ۲-۱- روند اخذ تسهیلات	۲۷

omoorepeyman.ir

مقدمه

با توجه به لزوم تجهیز و ایجاد منابع مالی جدید برای پروژه‌های بخش آب و آبفا[1] و نظر به اهمیت برون‌رفت از اتکای این طرح‌ها به منابع دولتی و داخلی کشور، یکی از موثرترین اقدامات در جذب منابع مالی مورد نیاز، استفاده از تسهیلات بانک‌های توسعه‌ای می‌باشد. اصولا تسهیلات ارائه شده از طرف این موسسات از نوع تسهیلات ارزان بوده و هزینه‌های تبعی آنها در مقایسه با سایر روش‌های تامین منابع مالی نظیر فاینانس، عرضه اوراق مشارکت ارزی و ریالی و ... بسیار کم‌تر می‌باشد؛ از این رو در سالیان اخیر استفاده هر چه بیش‌تر از این تسهیلات یکی از سیاست‌ها و راهبردهای اساسی دولت و به تبع آن وزارت نیرو بوده است. اهمیت استفاده هرچه بیش‌تر و البته موثرتر از این تسهیلات، آنجایی نمود بیش‌تری خواهد داشت که بدانیم استفاده از این تسهیلات علاوه بر تامین به موقع و متناسب با نیاز پروژه‌های کشور، باعث افزایش توان نظام فنی و اجرایی کشور، ارتقا سطح مشاورین و پیمانکاران ملی کشور و امکان استفاده از تجربیات به دست آمده جهت مشارکت در پروژه‌های بین‌المللی و افزایش شاخص‌های مربوط به فرصت‌های سرمایه‌گذاری در کشور در سطح بین‌الملل، خواهد بود. بخش عمده‌ای از تسهیلات دریافت شده از این موسسات به ویژه طی سال‌های اخیر در طرح‌های منابع آب و یا آب و فاضلاب بوده است.

لازم به ذکر است با توجه به سیاست‌های توسعه‌ای و فقرزدایی موسسات اعطا کننده تسهیلات که در فازهای آتی این مطالعات به طور مبسوط به آن‌ها اشاره خواهد شد، طرح‌های آب و کشاورزی و آب و فاضلاب همواره جز اولویت‌های تعیین شده نزد موسسات ارائه‌دهنده تسهیلات بوده‌اند. سابقه اخذ این تسهیلات برای وزارت نیرو و در بخش آب به سال ۱۹۶۰ و برای سد دز باز می‌گردد. در سالیان اخیر به ویژه در یک دهه گذشته نیز رویکرد استفاده از تسهیلات بانک‌های توسعه‌ای به شکل فزاینده‌ای افزایش یافته به نحوی که از سال ۱۳۷۰ به بعد، تعداد بسیاری پروژه در بخش آب و آبفا تعریف و از این تسهیلات بهره‌مند گردیده‌اند.

معاونت آب و آبفای وزارت نیرو با ارزیابی موقعیت کنونی و در نظر گرفتن تمامی طرح‌های تعریف شده که طی چند سال اخیر از موسسات مختلف موفق به اخذ وام‌های توسعه‌ای گردیده‌اند و به منظور همسان‌سازی، یکپارچه نمودن و مدون شدن روند اخذ تا هزینه‌کرد این تسهیلات اقدام به تعریف پروژه مطالعاتی «تهیه راهنمای تامین مالی با استفاده از تسهیلات بانک‌های توسعه‌ای از جمله: بانک جهانی، بانک توسعه اسلامی و بانک تجارت و توسعه اکو» در قالب طرح تهیه ضوابط و معیارهای فنی صنعت آب کشور نمود. خروجی این مطالعات راهنمای موثری برای کلیه ارکان وزارت نیرو و به طور خاص شرکت‌های زیر مجموعه بخش آب و آبفا خواهد بود.

۱- پروژه‌های بخش آب و آبفا به عنوان یکی از مهم‌ترین زیرساخت‌های هر جامعه بوده و نقش بسیار با اهمیتی در پیشرفت، تعالی و رفاه کشور ایفا می‌نمایند.

omoorepeyman.ir

- هدف

همان‌طور که ذکر شد تنوع‌بخشی به روش‌های تامین منابع مالی پروژه‌های زیرساختی کشور و از جمله پروژه‌های بخش آب و آبفای کشور از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده و با توجه به نیاز روزافزون این طرح‌ها و محدودیت اعتبارات دولتی، استفاده از تسهیلات بانک‌های توسعه‌ای که جزء تسهیلات با هزینه‌های تبعی پایین می‌باشند را تبدیل به یک سیاست و استراتژی نموده است. در این رهگذار وزارت نیرو و به تبع آن معاونت آب و آبفای این وزارت به عنوان متولی سیاست‌گذاری و تعیین اهداف کلان بخش‌های آب و آب و فاضلاب به منظور جمع‌آوری تجربیات موجود در سایر بخش های کشور و همچنین تجربیات موجود در شرکت‌های زیر مجموعه، نشر و گسترش تجربیات و اطلاعات مربوط به اخذ و هزینه‌کرد تسهیلات، ایجاد وحدت رویه در بین شرکت‌های صف و تدوین دستورالعمل‌هایی جهت هزینه‌کرد موثر این تسهیلات، اقدام به تعریف پروژه مطالعاتی «تهیه راهنمای تامین مالی با استفاده از تسهیلات بانک‌های توسعه‌ای از جمله: بانک جهانی، بانک توسعه اسلامی و بانک تجارت و توسعه اکو» نمود. ذکر این نکته ضروری است که در شرکت‌های مادر تخصصی مدیریت منابع آب ایران و آب و فاضلاب کشور از گذشته، تسهیلات متعددی از این محل تعریف و جهت ایجاد تاسیسات بخش آب و آب و فاضلاب صرف گردیده‌اند. شاید بتوان گفت که به ویژه بخش آب و فاضلاب در استفاده از این نوع اعتبارات در کشور پیشرو بوده که جمع‌آوری دانش و تجربه موجود در این بخش چه برای آینده صنعت آب و فاضلاب جهت بهره‌گیری از این تسهیلات و چه استفاده از این دانش در سایر بخش‌ها، می‌تواند ارزشمند باشد.

- دامنه کاربرد

این راهنمای کاربردی به گونه‌ای تدوین گردیده است که مورد استفاده برنامه‌ریزان، مدیران، مشاوران، پیمانکاران در بخش آب و آبفا قرار گیرد تا با توجه به آن از روند اخذ وام از بانک‌های توسعه اسلامی، جهانی و اکو آگاهی کامل و دقیق پیدا کنند.

omoorepeyman.ir

فصل ۱

معرفی بانک‌های توسعه‌ای

omoorepeyman.ir

omoorepeyman.ir

معرفی بانک‌های توسعه‌ای، تاریخچه تاسیس، سهام‌داران، سهم ایران در هر یک از بانک‌ها، سابقه همکاری ایران با هر یک از بانک‌ها و معرفی پروژه‌های تامین اعتبار شده توسط آن‌ها در کلیه بخش‌ها و سازمان‌های بهره‌مند ایران به تفکیک میزان وام و جمع‌آوری سایر اطلاعات مورد نیاز جهت شناخت بیش‌تر بانک‌های توسعه‌ای از اهداف این گزارش می‌باشد.

سوابق و اطلاعات ارائه شده با انجام مطالعات میدانی، جستجوی اینترنتی، مراجعه به سازمان‌های مختلف فعال در این حوزه جمع‌آوری و ارائه گردیده‌اند.

مسلما شناخت دقیق این موسسات در شفاف‌سازی روند تعریف پروژه‌ها به منظور اخذ تسهیلات بسیار اثرگذار و مفید خواهد بود. از این رو در این راهنما، تلاش گردیده که به طور کامل به شرح و معرفی هر یک از این موسسات پرداخته، تاریخچه و سوابق همکاری کشورمان با این موسسات شرح داده شده و جایگاه کشور و نحوه تعامل با موسسات مورد نظر، تبیین گردد.

به این ترتیب سه موسسه بانک جهانی، بانک توسعه اسلامی و بانک تجارت و توسعه اکو به طور کامل معرفی، چگونگی عضویت ایران در این بانک‌ها، سهم ایران، انواع مدل‌های تامین مالی پروژه‌ها توسط این نهادها و در نهایت چگونگی امکان اخذ تسهیلات برای پروژه‌های زیرساختی، مورد اشاره و بررسی قرار گرفته است. سایر اطلاعاتی که می توانند در صورت لزوم مورد استفاده و ارجاع قرار گرفته ولی نیازی به ارائه آن‌ها در بدنه اصلی گزارش نبوده است، در لوح فشرده مربوطه ارائه گردیده‌اند که خود می‌توانند حاوی مطالب مفید و کاربردی باشند.

۱-۱- بانک جهانی[۱]

۱-۱-۱- در باره گروه بانک جهانی

گروه بانک جهانی متشکل از پنج موسسه مستقل و در عین حال هماهنگ با سیاست‌های کلی بانک می‌باشد که عبارتند از:

۱-۱-۱-۱- بانک بین‌المللی بازسازی و توسعه[۲]

این موسسه به کشورهای در حال توسعه خدمات وام‌دهی و کمک‌های فنی و تکنیکی ارائه می‌دهد.

۱- The World Bank

۲- International Bank for Reconstruction and Development (IBRD)

omoorepeyman.ir

۱-۱-۱-۲- موسسه مالی بین‌المللی[۱]

در سال ۱۹۵۶ میلادی با هدف حمایت از فعالیت‌های بخش خصوصی در کشورهای عضو تاسیس شد. این موسسه وظایف حمایتی بانک در قبال بخش خصوصی کشورهای عضو را عهده‌دار می‌باشد.

۱-۱-۱-۳- موسسه بین‌المللی توسعه[۲]

در سال ۱۹۶۰ میلادی با هدف فعالیت در کشورهای بسیار فقیر آغاز به کار کرد. این موسسه در حال حاضر به کشورهای با درآمد سرانه روزانه کم‌تر از ۱/۰۲۵ دلار، وام‌های با بهره کم اعطا می‌کند.

۱-۱-۱-۴- مرکز بین‌المللی حل و فصل اختلافات سرمایه‌گذاری[۳]

وظیفه داوری و حل و فصل اختلافات فی ما بین سرمایه‌گذاران خارجی و کشورهای عضو را بر عهده دارد.

۱-۱-۱-۵- موسسه تضمین سرمایه‌گذاری‌های چند جانبه[۴]

در سال ۱۹۸۸ میلادی فعالیت خود را آغاز کرد و تشویق سرمایه‌گذاری خارجی در کشورهای در حال توسعه را در دستور کار خود قرار داده است.

در حال حاضر بانک جهانی با نام رسمی گروه بانک جهانی شامل ۵ سازمان زیر مجموعه فوق‌الذکر است و در مکاتبات رسمی بانک بین‌المللی بازسازی و توسعه (IBRD) و موسسه توسعه بین‌المللی (IDA) در مجموع به عنوان بانک جهانی شناخته می‌شوند. در شرایط کنونی هدف اصلی بانک جهانی کاهش فقر در جهان است. ایران در تمام نهادهای بانک به استثنای مرکز بین‌المللی حل و فصل اختلافات سرمایه‌گذاری (ICSID) عضو است. جناب آقای مسعود مزینی نماینده ایران در بانک جهانی و مشاور ارشد یکی از مدیران اجرایی بانک می‌باشند که این مدیر اجرایی به نمایندگی از کشورهای ایران، الجزایر، پاکستان، مراکش، افغانستان، تونس و غنا در هیات مدیره بانک حضور دارد.

۱- International Finance Corporation (IFC)

۲- International Development Association (IDA)

۳- International Center for Settlement of Investment Disputes (ICSID)

۴- Multilateral Investment Guarantee Agency (MIGA)

omoorepeyman.ir

۱-۱-۲- بانک بین‌المللی بازسازی و توسعه (IBRD)

۱-۱-۲-۱- تاسیس

پس از پایان جنگ جهانی دوم، در کنفرانس بین‌المللی برتون وودز نیو همپشایر آمریکا در سال ۱۹۴۴، نمایندگان ۴۴ کشور اساسنامه صندوق بین‌المللی پول را به همراه پیشنهاد تاسیس بانک بین‌المللی بازسازی و توسعه تصویب کردند. ایران نیز یکی از ۴۴ کشور شرکت‌کننده در کنفرانس بود که از طرف ایران، ابوالحسن ابتهاج (مدیرعامل وقت بانک ملی) در این کنفرانس حضور داشت. نتایج حاصل از کنفرانس برتون وودز ایجاد صندوق بین‌المللی پول و بانک بین المللی بازسازی و توسعه بود. این بانک با هدف پاسخگویی به مشکلات اقتصادی کشورهای آسیب‌دیده از جنگ تشکیل شد و از نظر طراحان اولیه وظیفه آن کمک به بازسازی بود و نه توسعه.

با بازسازی ویرانی‌های ناشی از جنگ جهانی دوم و سامان یافتن اقتصاد کشورهای مذکور، هدف آن بانک به کاهش فقر در کشورهای در حال توسعه با درآمد متوسط، تغییر یافت. با این حال کشورهای در حال توسعه‌ای که در کنفرانس حضور داشتند، معتقد بودند که ارجحیت به بازسازی داده شود و منابع اندکی جهت اهداف توسعه‌ای هزینه شود. در نهایت کشورهای آمریکای لاتین پیشنهاد کردند که در اساسنامه بانک به طور مساوی روی بازسازی و توسعه تاکید شود. مطابق اساسنامه هدف اصلی بانک جهانی، کاهش فقر، توسعه پایدار و بهبود استانداردهای زندگی کشورهای عضو می باشد که یکی از پیشروترین موسسات توسعه‌ای جهان در این زمینه می‌باشد. این بانک از طریق ارائه وام، خدمات مشاوره ای، کمک‌های فنی، انتقال دانش، حمایت از رشد بازارهای سرمایه خصوصی و کمک به توسعه بخش خصوصی، کمک به توسعه سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و تشویق جریان سرمایه‌گذاری مستقیم به کشورهای در حال توسعه از طریق فراهم نمودن ضمانت برای سرمایه‌گذاران در خصوص ریسک‌های غیرتجاری، سعی دارد در پیشرفت و توسعه کشورهای عضو همکاری نماید.

۱-۱-۲-۲- اهداف بانک

مطابق ماده اول اساسنامه بانک بین‌المللی بازسازی و توسعه، بانک جهانی ۵ هدف اصلی را دنبال می‌کند. این اهداف عبارتند از:

۱- مساعدت در بازسازی و توسعه کشورهای عضو از طریق سرمایه‌گذاری در امور تولیدی.
۲- تشویق سرمایه‌گذاری خارجی از طریق تضمین یا مشارکت در اعطای وام‌ها.
۳- تشویق رشد متوازن و بلندمدت تجارت بین‌الملل و حفظ تعادل در موازنه پرداخت‌ها از طریق تشویق سرمایه گذاری بین‌المللی.
۴- اعطای وام یا تضمین با اولویت‌های بالا در کشورهای عضو.

omoorepeyman.ir

۵- هدایت فعالیت‌ها با توجه به تاثیر سرمایه‌گذاری بین‌المللی بر شرایط اقتصادی کشورهای عضو و کمک به ایجاد یک دوره تحول در اقتصاد پس از جنگ کشورها.

۱-۱-۲-۳- نوع تسهیلات اعطایی

بانک بین‌المللی بازسازی و توسعه، با ارائه وام و یا کمک‌های بلاعوض و همچنین با ارائه خدمات مشاوره‌ای، کمک‌های فنی و یا برگزاری سمینارها و کنفرانس‌ها دانش و تجربیات خود را به کشورهای عضو منتقل می‌نماید. بهره‌گیری از کمک های فنی و مشاوره‌ای کارشناسان برجسته بانک، از مزایای مهم همکاری بانک می‌باشد که باعث می‌شود مجریان پروژه‌ها و کارشناسان داخلی به واسطه این همکاری‌ها، با آخرین تحولات تکنولوژیکی و اقتصادی جهان آشنا شوند. از سوی دیگر این همکاری‌ها می‌تواند آثار مثبت بین‌المللی نیز به همراه داشته باشد. چرا که عملکرد خوب کشورها در همکاری‌های متقابل با بانک جهانی، باعث افزایش اعتبار، حیثیت و وجهه آن کشور در آن بانک به عنوان یکی از معتبرترین موسسات مالی بین‌المللی خواهد شد. در حال حاضر جمهوری اسلامی ایران با توسعه همکاری با این موسسه معتبر بین‌المللی نه تنها از منابع مالی تقریبا ارزان قیمت آن موسسه بهره‌مند می‌گردد، بلکه سایر خدماتی که رهاورد این همکاری‌ها می‌باشد نیز نصیب کشور می‌گردد (همانند خدمات مشاوره‌ای، فنی، انتقال دانش، بورس‌های تحصیلی احتمالی و تجربه کارشناسان خبره آن بانک). بانک جهانی حتی در فرآیند تدوین و آماده‌سازی پروژه‌های مشترک خود، بر اساس نظر و مشورت کارشناسان داخلی به تعدیل رهیافت‌های خود نیز می‌پردازد و پروژه‌های مشترک را بر اساس ویژگی‌های خاص هر کشور تدوین و اجرا می‌کند. بانک بر این عقیده است که کارآمدترین استراتژی توسعه، استراتژی است که بر اساس اولویت‌های توسعه‌ای کشور تدوین شود. به همین دلیل، اولویت‌های توسعه‌ای توسط مقامات و دستگاه‌های سیاست‌گذار در سطح ملی تدوین و با همکاری با بانک نهایی می‌شوند. علاوه بر این، بانک جهانی مطابق اساسنامه خود حق ندارد ملاحظات سیاسی را در تصمیم‌گیری‌های خود دخالت دهد.

۱-۱-۲-۴- نحوه ارائه تسهیلات

ارائه تسهیلات توسط این موسسه به شرح زیر و با در نظر گرفتن این مراحل می‌باشد. لازم به ذکر است اطلاعات تکمیلی در خصوص مراحل اخذ تسهیلات در فصول آتی مطالعات حاضر، ارائه خواهد شد.

۱- برای تعیین طرح‌ها و مشخص نمودن اولویت‌های سرمایه‌گذاری، بانک معمولا هیاتی را به کشور عضو اعزام می‌کند تا طرح‌های پیشنهادی و اولویت‌دار کشور را با مقامات ذی‌صلاح (سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط) مورد بررسی قرار دهد.

omoorepeyman.ir

۲- گزارشی از سوی بانک جهانی تحت عنوان استراتژی همکاری با کشور عضو[۱] شامل پروژه‌های مورد توافق بانک جهانی و کشور عضو تدوین می‌شود.

۳- پس از تصویب گزارش یاد شده توسط هیات مدیره بانک جهانی، سند مذکور بنای همکاری سه ساله آینده بانک جهانی و ایران را تشکیل می‌دهد.

۴- سپس گروه کارشناسان، پروژه‌ها را یک به یک از جنبه‌های مالی، فنی، مدیریتی و اقتصادی بررسی می‌کنند.

۵- مجوزهای لازم داخلی از قبیل تاییدیه سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور جهت پیش‌بینی ردیف بودجه ریالی و ارزی وام برای سال‌های هزینه‌کرد و بازپرداخت وام توسط دستگاه اجرایی باید اخذ و ارائه گردد.

۶- پس از آن که کشور وام‌گیرنده و بانک در باره کلیه اجزای هر یک از طرح‌ها به توافق رسیدند مذاکرات وام با حضور مقامات کشور وام‌گیرنده و بانک جهانی به منظور توافق نهایی بر روی سند موافقت‌نامه وام صورت می گیرد.

۷- پیشنهاد اعطای وام برای تصویب به هیات مدیره بانک ارائه می‌گردد و همراه با پیشنهاد اعطای وام، گزارش های کاملی در باره وضعیت اقتصادی کشور وام‌گیرنده، شرح فنی طرح پیشنهادی و جنبه‌های حقوقی قرارداد وام به هیات مدیره ارائه می‌شود.

۸- پس از تصویب و صدور مجوز اعطای وام، مجوز امضای موافقت‌نامه وام و یا تضمین وام از هیات محترم دولت اخذ و سپس نماینده دولت موافقت‌نامه وام را امضا می‌نماید و پروژه مورد نظر وارد مرحله اجرایی می‌گردد.

۹- دو ماه پس از تصویب وام در هیات مدیره بانک جهانی، کشور درخواست‌کننده وام، ملزم به پرداخت کارمزد[۲] خواهد بود.

۱۰- در طول مدت زمان اجرای پروژه گزارش‌هایی توسط بانک از پیشرفت پروژه تهیه می‌گردد و بر اساس پیشرفت عملی پروژه مبلغ وام به صورت نظارت شده و مرحله به مرحله در حساب خاصی که توسط کشور میزبان به همین منظور افتتاح می‌شود، واریز می‌گردد.

۱۱- در پایان مراحل اجرایی، گزارش ارزیابی از نتایج و تجارب حاصله و نیز پیشنهاداتی به منظور اجرای پروژه های جدید تهیه خواهند شد که گزارشات مربوطه در همکاری‌های آتی کشور با بانک و نیز انعکاس توان اجرایی کشور بسیار موثر خواهند بود.

omoorepeyman.ir

۱- Country Assistance Strategy (CAS)

۲- Commitment Fee

۱-۱-۲-۵- شرایط اعطای تسهیلات

وام‌های بانک مذکور برای گروه کشورمان دارای یک مهلت[۱] سه تا پنج ساله است و مدت بازپرداخت آن حسب نوع پروژه می‌تواند بین ۱۲ تا ۱۷ سال باشد. یک درصد از مبلغ وام در ابتدای امر به عنوان هزینه اولیه[۲] از مبلغ وام به نفع بانک جهانی برداشت می‌شود. حق تخصیص وام برای کشور (کارمزد) معادل ۷۵ صدم درصد در سال برای آن بخش از وام می‌باشد که هنوز هزینه نشده است.

بر اساس آخرین مصوبات هیات مدیره بانک جهانی معمولا ۵ دهم درصد حق تخصیص مذکور بخشیده می‌شود و تنها ۲۵ صدم درصد حق تخصیص قابل پرداخت خواهد بود. هزینه آن بخش از وام نیز که جذب می‌شود معادل ۷۵ صدم درصد به علاوه لیبور[۳] (LIBOR) می‌باشد که معمولا ۲۵ صدم درصد مبلغ مذکور به عنوان جایزه خوش‌حسابی بخشیده می‌شود. به هر حال هزینه متوسط وام‌های بانک جهانی با در نظر گرفتن تمام هزینه‌های مربوطه، مجموعی از درصدهای موصوف و نرخ لیبور (LIBOR) خواهد بود.

به منظور احراز شرایط دریافت وام از بانک جهانی معمولا یک تا دو سال زمان برای شناسایی و آماده‌سازی هر پروژه لازم است و طبق تجربه‌ای که در مورد وام‌های قبلی وجود دارد، اجرای پروژه‌ها بین ۵ تا ۷ سال به طول می‌انجامد.

۱-۱-۳- موسسه مالی بین‌المللی (IFC)

موسسه مالی بین‌المللی (IFC) یکی از اعضای گروه بانک جهانی است که در سال ۱۹۵۶ تاسیس شد. این موسسه با ارائه خدمات سرمایه‌گذاری و مشاوره‌ای به پروژه‌های بخش خصوصی که دارای توجیه مناسبی هستند، باعث رونق بخش خصوصی می‌شود. توسعه بخش خصوصی در راستای هدف و شعار بانک جهانی در خصوص توسعه و کاهش فقر می‌باشد. به گونه‌ای که توسعه بخش خصوصی را عاملی مثبت در روند فقرزدایی و رشد اقتصادی دانسته و آن را عامل درونزای توسعه معرفی می‌کنند. مطابق اساسنامه موسسه مالی بین‌المللی (IFC) رئیس این موسسه، رئیس بانک جهانی است که قائم‌مقام او در موسسه مالی بین‌المللی (IFC) به عنوان مدیر اجرایی ایفای نقش می‌کند. در فعالیت‌های اجرایی موسسه مالی بین‌المللی (IFC) دو معاون به مدیر اجرایی کمک می‌کنند. معاونت سهام و ریسک و معاونت اجرایی، مدیران مناطق جغرافیایی (آسیا و اقیانوسیه، اروپا و آسیای مرکزی، خاورمیانه و شمال آفریقا، جنوب صحرا و آفریقا، آمریکای جنوبی و

۱- Grace Period

۲- Front End Fee

۳- نرخ سوددهی به سپرده‌های بین‌المللی می‌باشد که همه روزه توسط بانک‌های لندن اعلام می‌شود و در حال حاضر نرخ سود سپرده‌های ارزی بانک‌های ایران بر اساس نرخ لایبور به اضافه درصدی می‌باشد. (برای مشاهده اطلاعات تکمیلی به لوح فشرده مربوطه مراجعه شود.)

omoorepeyman.ir

منطقه کاراییب) نیز زیر نظر دو معاون فوق فعالیت می‌کنند. در حال حاضر کشورهای اهداکننده منابع مالی و سهام‌داران عمده در تصویب پروژه‌ها نقش اساسی دارند.

۱-۱-۳-۱- تسهیلات اعطایی

موسسه مالی بین‌المللی (IFC) بر پایه کسب منفعت و سود، فعالیت‌های خود را شکل می‌دهد. به گونه‌ای که در پروژه های خیریه و یا پروژه‌هایی که دارای توجیه‌پذیری و سودآوری مناسبی نیستند، مداخله نمی‌کند.

موسساتی برای استفاده از خدمات IFC مناسب هستند که یا متعلق به بخش خصوصی بوده و یا دست کم ۵۱ درصد سهام آن را بخش خصوصی در اختیار داشته و توسط بخش خصوصی مدیریت شوند. تنها استثناء در این زمینه شرکت های دولتی هستندکه در حال خصوصی شدن بوده و در مرحله آماده شدن برای گذار به سمت خصوصی شدن، می‌توانند از خدمات IFC بهره‌مند شوند. همچنین پروژه باید در یک کشور در حال توسعه عضو IFC اجرا شود. با این حال اگر پروژه‌ای در یک کشور صنعتی اجرا شود ولی منافع آن به کشورهای در حال توسعه نیز تعلق گیرد، امکان استفاده از تسهیلات IFC را خواهد داشت.

سقف مشارکت IFC در پروژه‌های جدید ۲۵ درصد کل مبلغ پروژه است. این سقف برای حالت‌های خاص می‌تواند تا ۳۵ درصد نیز باشد. برای گسترش پروژه‌های در حال فعالیت، IFC می‌تواند تا ۵۰ درصد در هزینه‌های گسترش شرکت نماید مشروط بر این که رقم کل مشارکت IFC بیش از ۲۵ درصد کل پروژه در قبل و بعد از گسترش نباشد.

موسسه مالی بین‌المللی (IFC) هیچیک از خدمات خود را به رایگان عرضه نمی‌کند و در هر فعالیت کارمزد خود را مطالبه خواهد کرد. با این حال به دلیل این که IFC بدون کسب ضمانت‌نامه‌های دولتی به فعالیت‌های اقتصادی می پردازد، در ریسک‌های مربوط به هر پروژه نیز سهیم خواهد بود. به این ترتیب همانند موسسات مالی تجاری عمل می کند. موسسه مالی بین‌المللی (IFC) در قبال مشارکت مالی در پروژه‌های بخش خصوصی درخواست ضمانت‌نامه دولتی یا بانکی نمی‌کند و توجیه‌پذیر بودن طرح و همچنین نرخ بازده مناسب پروژه بر اساس ارزیابی موسسه، برای سرمایه‌گذاری این موسسه در یک پروژه کفایت می‌کند. خدماتی که توسط IFC ارائه می‌شوند، عبارتند از:

- اعطای وام از محل منابع داخلی موسسه مالی بین‌المللی (IFC)
- مشارکت سرمایه‌گذاری در پروژه‌های بخش خصوصی
- اعطای وام سندیکایی
- خدمات مدیریت ریسک
- خدمات جذب سرمایه‌گذار برای پروژه‌های بخش خصوصی مشاوره و کمک‌های فنی

توضیح این نکته ضروری است که عدم نیاز به تضمین دولت در پروژه‌های IFC به معنی عدم اطلاع وزارت امور اقتصادی و دارایی نیست. مطابق اساسنامه موسسه، هر قرارداد مالی زمانی لازم‌الاجرا خواهد شد که وزیر امور اقتصادی و دارایی و یا نماینده وی عدم مخالفت خود را با انعقاد قرارداد اعلام نماید.

omoorepeyman.ir

۱-۱-۴- موسسه بین‌المللی توسعه (IDA)

پس از تاسیس بانک بین‌المللی بازسازی و توسعه بانک جهانی در سال ۱۹۴۴ و دستیابی به اهداف که همانا بازسازی و احیای اقتصادی کشورهای اروپایی آسیب‌دیده از جنگ دوم جهانی بود. در سال ۱۹۵۰ اعضای بانک جهانی تصمیم گرفتند، جهت سرعت بخشیدن به رشد و توسعه کشورهای فقیر و کم درآمد، کمک‌های بلاعوض و وام‌های بدون بهره به کشورهای مذکور اعطا شود. در نهایت موسسه توسعه بین‌المللی در سال ۱۹۶۰، با اجماع نظر کلیه کشورهای عضو به عنوان بخشی از بانک بین‌المللی بازسازی و توسعه، ایجاد شد و هر کشور پیش از عضویت در IDA می‌بایست در وهله نخست به عضویت IBRD در آمده باشد، زیرا علاوه بر همسان بودن کارمندان، تیم اجرایی و مقر این دو موسسه، عملکرد و فعالیت آن‌ها تحت شرایط و استانداردی مشابه، به یک رییس کل مشترک ارائه می‌گردد. با این حال منابع، میزان و نحوه ارائه تسهیلات اعتباری در IDA و IBRD با هم متفاوت است. تاکنون ۱۶۷ کشور به عضویت موسسه بین‌المللی توسعه در آمده‌اند. پس از لازم‌الاجرا شدن موافقت‌نامه موسسه فوق، به سال ۱۹۶۰، با اعطای نخستین وام به کشورهای شیلی، هندوراس، هند و سودان فعالیت آن در سال ۱۹۶۱ میلادی، رسما آغاز گردید. هم اکنون IDA به کشورهایی که بر اساس آخرین ارزیابی این موسسه در پایان سال ۲۰۰۵ از کشورهای فقیر و کم درآمد با درآمد سرانه روزانه کم‌تر از ۱/۰۲۵ دلار بوده و به دلیل ناتوانی ساختار اقتصادی- مالی، توان اخذ وام و تسهیلات اعتباری از IBRD را نداشته باشند، تسهیلات مالی بدون بهره یا با نرخ بهره ناچیز و دوره بازگشت طولانی اعطا می‌کند. در حال حاضر ۸۱ کشور جهان بر اساس تقسیم‌بندی جغرافیایی بانک جهانی به صورت بخش آفریقایی، شرق قاره آسیا، کشورهای واقع در آمریکای لاتین و حوزه دریای کارائیب، کشورهای واقع در قاره اروپا و آسیای مرکزی، کشورهای واقع در خاور میانه و شمال آفریقا، با دارا بودن ۲/۵ میلیارد نفر جمعیت (نیمی از جمعیت کشورهای در حال توسعه)، حائز شرایط دریافت کمک مالی موسسه IDA می‌باشند. این در حالی است که قریب به۱/۵ میلیارد نفر آن‌ها با درآمدی کم‌تر از ۲ دلار در روز به حیات خود ادامه می‌دهند.

منابع مالی IDA از طریق دریافت حق عضویت، اعانات و مساعدت‌های مالی اعضای ثروتمند به عنوان کشورهای عمده تامین‌کننده منابع IDA و نیز تجمیع جریمه دیرکرد کشورهای بهره‌مند از وام‌های IBRD در جذب منابع ناشی از حق‌الزحمه کمیته به IBRD تامین می‌شوند. کشورهای اعطا کننده منابع مالی به IDA هر سه سال یک بار به منظور بررسی وضعیت موجود موسسه و تامین دوباره منابع صندوق مالی IDA از طریق اهدای کمک‌های دولتی کشورهایشان، گرد هم می‌آیند. موسسه IDA از سال ۱۹۶۰ تاکنون، ۱۷۰ میلیارد دلار به ۱۰۸ کشور واجد شرایط، کمک مالی پرداخت نموده است. این مساعدت‌ها به منظور تامین اهداف ذیل به کشورهای عضو و دارای شرایط، اهدا می‌شوند:

- ارتقای کیفیت تحصیلات پایه در کشورهای کم درآمد و فقیر،
- افزایش و فراگیر نمودن خدمات و امکانات اولیه بهداشت و سلامت در جوامع،
- کاهش آلودگی هوا،
- حفاظت از محیط زیست،

omoorepeyman.ir

– انجام اصلاحات، بهبود و ارتقای ساختار اقتصادی کشورهای توسعه نیافته و در حال توسعه فقیر به ویژه در بخش خصوصی.

انتظار می‌رود ماحصل این کمک‌ها، دستیابی کشورهای عضو به توسعه پایدار، ایجاد اشتغال، افزایش درآمد و بهبود شرایط زندگی در آن‌ها، باشد.

۱-۱-۵- میگا، آژانس چند جانبه تضمین سرمایه‌گذاری چند جانبه (MIGA)

حوادثی که در سال‌های ابتدای دهه ۱۹۸۰ در سطح اقتصاد جهان به وقوع پیوست، کاهش سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (FDI) را در پی داشت که از مهم‌ترین علت‌های آن افزایش خطرات (ریسک‌های) غیرتجاری یا سیاسی در دنیا بود. شایع‌ترین خطراتی که سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی را به ویژه در کشورهای در حال توسعه تهدید می‌کرد، جنگ بین کشورها یا شورش‌های داخلی، نقض قراردادهای دولتی با سرمایه‌گذاران خارجی و همچنین مصادره اموال و دارایی های سرمایه‌گذار بود. بروز این وضعیت موجب کاهش شدید میزان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در دنیا شد.

اقتصاددانان مطرح دنیا با مشاهده این وضعیت به فکر تاسیس موسسه‌ای بین‌المللی برای جلوگیری از روند فوق افتادند و در این میان تلاش یک اقتصاددان مصری به نام دکتر شیبانی بسیار موثر و حائز اهمیت بود. به این ترتیب میگا موسسه تضمین سرمایه‌گذاری چند جانبه (MIGA) در ۱۲ آوریل ۱۹۸۸ به عنوان بازوی بیمه‌ای گروه بانک جهانی تاسیس شد. بر اساس این عقیده که موسسه‌ای وابسته به بانک جهانی با هدف ارائه خدمات عملیاتی و مشاوره‌ای در ترغیب و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی می‌تواند به نحو موثرتری منافع مالی و سیاسی کشورهای در حال توسعه و هم کشورهای صنعتی را در جهت توسعه از طریق سرمایه‌گذاری مستقیم خصوصی جلب نماید، رئیس وقت بانک جهانی پیشنهاد تشکیل چنین موسسه‌ای را در اجلاس بانک مطرح نمود. این پیشنهاد در هیات مدیره بانک مطرح و بالاخره در سال ۱۹۸۵ نسبت به تاسیس میگا توافق حاصل گردید. مدیران اجرایی بر اساس گزارش مقدماتی کارشناسان بانک، پیش‌نویس معاهده تاسیس موسسه (اساسنامه) را تهیه نموده و این پیش‌نویس در ماه مارس ۱۹۸۵ برای بررسی و اظهار نظر دولت‌های عضو ارائه شد. از ژوئن تا سپتامبر سال ۱۹۸۵، مدیران اجرایی با همکاری کارشناسان فنی دولت‌های عضو کمیته‌ای را برای بررسی و اصلاح پیش‌نویس معاهده مزبور تشکیل داده تا بالاخره پیش‌نویس نهایی در ماه سپتامبر ۱۹۸۵ در اجلاس سالیانه بانک در سئول (کره جنوبی) به تصویب هیات نمایندگان دولت‌ها[1] رسید و برای امضا و سپس تصویب قانون به هر یک از کشورهای عضو بانک ارائه گردید. بدین ترتیب، موسسه سرمایه‌گذاری چند جانبه به عنوان جدیدترین عضو گروه بانک جهانی در سال ۱۹۸۸ تاسیس و عملیات خود را رسما از سال مالی ۱۹۹۰ آغاز نمود.

۱- Board of Governors

omoorepeyman.ir

گروه بانک جهانی در حقیقت با تاسیس میگا و ایجاد پوشش بیمه‌ای برای ریسک‌های غیرتجاری، بـه دنبـال افـزایش سرمایه‌گذاری خارجی در جهان بود و در ادامه نیز تا حد نسبتا زیادی به این مهم نایل آمد. در حـال حاضـر ۱۶۴ کشـور عضو میگا شده‌اندکه بیانگر قدرت اثرگذاری این موسسه در فرآیند سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در جهان اسـت. نکتـه قابل توجه آن که میگا تنها سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورهای در حال توسعه را پوشش می‌دهد و هـم اکنـون نیز فعالیت خود را بر تشویق سرمایه‌گذاری خارجی و حمایت از بخش خصوصی در ایـن کشـورها متمرکـز کـرده اسـت. استفاده از تضمین میگا (آژانس چند جانبه تضمین سرمایه‌گذاری) به عنوان یکی از اعضای گروه بانـک جهـانی در واقـع نوعی موسسه بیمه‌گر ریسک‌های سیاسی است و تفاوت عمده آن با دیگـر موسسـات بیمـه ملـی یـا بـین‌المللـی اول در مقررات خاص حاکم بر آن و دوم در نوع ریسک‌های تحت پوشش است. میگا ریسک‌های غیرتجاری را تحت پوشش قـرار می‌دهد. مقررات حاکم بر استفاده از تضمین‌های میگا را می‌توان به سه بخش تقسیم‌بندی نمود.

- بخش اول: ریسک‌های تحت پوشش و سرمایه‌گذاری‌های واجد شرایط.
- بخش دوم: شرایط سرمایه‌گذار و دولت میزبان.
- بخش سوم: مراحل درخواست تضمین و جبران خسارت.

۱-۱-۶- مرکز بین‌المللی حل و فصل اختلافات سرمایه‌گذاری (ICSID)

مرکز بین‌المللی حل و فصل اختلافات سرمایه‌گذاری در سال ۱۹۶۶ با هدف ارتقـای رونـد سـرمایه‌گـذاری در سـطح جهان تاسیس شد. این مرکز دارای یک شورای اداری و یک دبیرخانه می‌باشد. ریاست شورای اداری بر عهده رئیس بانک جهانی است و از هر کشور یک نماینده در این شورا حضور دارد. وظایف و خدمات مرکز شامل ارائـه خـدمات مشـاوره‌ای، تحقیقاتی و انتشاراتی در خصوص قوانین سرمایه‌گذاری خارجی می‌باشد اما مهم‌ترین و اصلی‌ترین وظیفه این مرکز حل و فصل اختلافات سرمایه‌گذاری است. از دیگر فعالیت‌های مرکز حل و فصل اختلافات سرمایه‌گذاری، می‌توان به جمع‌آوری قوانین سرمایه‌گذاری کشورهای مختلف دنیا اشاره نمود که توسط کارکنان این مرکز به روز می‌شوند و با استفاده از ایـن تجربیات از آوریل سال ۱۹۸۶ همه ساله دو بار مجله‌ای تحت عنوان بررسی قوانین سرمایه‌گذاری توسـط ICSID منتشـر می‌گردد که در حال حاضر یکی از بیست مجله مطرح حقوقی و بین‌المللی ایالات متحده مـی‌باشـد. از سـال ۱۹۷۸ نیـز، مرکز مذکور قوانینی جهت تسهیل حل و فصل اختلافات به قوانین گذشته خود افزوده است. از جمله این قوانین می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

- چنانچه یکی از طرف‌های درگیر در سرمایه‌گذاری عضو ICSID نباشند، مانعی جهت استفاده از خـدمات ایـن مرکز وجود نخواهد داشت. چنانچه اختلافات مربوط به سرمایه‌گذاری نباشند، به شرطی که مربوط به تجارت و مبادلات بوده و خصیصه یا ترکیبی از ویژگی‌های سرمایه‌گذاری را داشته باشند که تمایز آن‌ها را با یک مبادله تجاری معمولی مشخص نمایند، می‌توان از خدمات ICSID بهره برد.

omoorepeyman.ir

اجلاس سالانه ICSID همزمان با اجلاس سالانه بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول تحت عنوان اجلاس سالانه شورای اداری ICSID تشکیل می‌گردد و حضور اکثریت اعضا جهت رسمیت بخشیدن به جلسات آن الزامی است. عضویت در این مرکز، متعاقب عضویت در بانک جهانی صورت می‌پذیرد و هر کشوری که به عضو IMF و متعاقب آن بانک جهانی در آمده باشد، می‌تواند به عضویت گروه‌های زیر مجموعه بانک همچون ICSID نیز در آید.

در این خصوص نیازی به اعلام رسمی و یا ارسال تقاضانامه رسمی جهت عضویت از سوی کشور متقاضی نمی‌باشد و روند عضویت هر کشوری در این مرکز شامل امضا و تایید کنوانسیون ICSID می‌باشد که این روند به محض عضویت کشورها در بانک قابل اقدام خواهد بود. از جمله تفاوت‌های عضویت در ICSID نسبت به سایر موسسات وابسته به بانک جهانی، نوع موافقت‌نامه مبادله شده بین این موسسات و کشور عضو در زمان عضویت می‌باشد، به گونه‌ای که جهت عضویت در IBRD، IDA و یا IFC موافقت‌نامه‌ای بین دو طرف باید به امضا برسد اما جهت عضویت در MIGA وICSID نیاز به امضای کنوانسیون می‌باشد. حل و فصل اختلافات سرمایه‌گذاری از طرف ICSID تنها در مواقعی قابل طرح خواهد بود که در موافقت‌نامه‌های سرمایه‌گذاری به داوری این مرکز جهت حل اختلافات اشاره شده باشد و چنانچه کشوری نیازمند استفاده از خدمات ICSID نباشد، این دعوی باید از طرف کشور میزبان و سرمایه‌گذار مورد پذیرش قرار گیرد و طرفین نسبت به موضوع به اجماع نظر برسند. در حال حاضر ۱۴۳ کشور به عضویت این مرکز درآمده‌اند اما جمهوری اسلامی ایران تاکنون عضو مرکز نشده است. عضویت در این مرکز نه تنها از جهت حل و فصل اختلافات سرمایه‌گذاری حائز اهمیت خواهد بود، بلکه استفاده از دانش و تجربیات بین‌المللی ICSID جهت افزایش ظرفیت‌سازی و بهبود توان بالقوه کشور مثمر ثمر می‌باشد. عضویت در ICSID از جهت بالا بردن اعتبار بین‌المللی کشور و اطمینان دادن به سرمایه گذار خارجی، حائز اهمیت می‌باشد. در چنین شرایطی، سرمایه‌گذار اعتماد کافی به دولت سرمایه‌پذیر خواهد داشت و اطمینان دارد که در صورت بروز هر گونه اختلافی، مشکل را می‌تواند با مراجعه به این مرکز (که جزو مراکز بین‌المللی حل و فصل اختلافات سرمایه‌گذاری می‌باشد) به راحتی مرتفع نماید. روند سرمایه‌گذاری خارجی کنونی در کشور به گونه ای است که تاکنون نیاز به حل وفصل اختلافات در محاکم بین‌المللی به وجود نیامده است. اما در کلیه موافقت‌نامه‌های سرمایه‌گذاری منعقده فی‌مابین دولت جمهوری اسلامی ایران و سرمایه‌گذاران خارجی، حل اختلافات در محاکم بین المللی و همچنین ICSID ذکر گردیده است.

omoorepeyman.ir

۱-۲- بانک توسعه اسلامی[۱]

۱-۲-۱- مقدمه

بانک توسعه اسلامی یکی از موسسات بزرگ مالی توسعه‌ای بین‌المللی و از نهادهای تخصصی سازمان کنفرانس اسلامی محسوب می‌گردد که با هدف پیشبرد توسعه اقتصادی و پیشرفت اجتماعی کشورهای عضو و جوامع مسلمان کشورهای غیر عضو، در سراسر جهان بر اساس اصول شریعت اسلامی و در تاریخ ۲۰ اکتبر ۱۹۷۵ میلادی از سوی ۲۲ کشور اسلامی و با سرمایه اولیه ۷۵۵ میلیون دینار اسلامی در جده عربستان تاسیس شد و هم اکنون اعضای بانک دربرگیرنده ۵۶ کشور از چهار قاره آسیا، آفریقا، اروپا و آمریکا هستند. جمهوری اسلامی ایران در اواخر سال ۱۳۶۶ (۱۹۸۹ میلادی) به عضویت بانک توسعه اسلامی درآمد و حداقل سهام مورد نیاز جهت عضویت را به میزان ۲/۵ میلیون دینار اسلامی (۲۵۰ سهم) پذیره‌نویسی نمود که با تصویب مجلس و متعاقب آن هیات عامل بانک مزبور، میزان سهام پذیره‌نویسی شده ایران طی سه دوره به ۱,۴۹۱,۲۰۰,۰۰۰ دینار اسلامی افزایش یافت. در حال حاضر کشورمان سومین سهامدار بزرگ بانک توسعه اسلامی پس از کشور عربستان سعودی و لیبی و در میان ۵۶ کشور عضو دارای بزرگترین پورتفلیوی استفاده از تسهیلات بانک توسعه اسلامی می‌باشد. وظیفه اصلی بانک توسعه اسلامی اعطای تسهیلات پروژه‌ای برای اجرای پروژه‌های زیربنایی کشورها می‌باشد.

به طور خلاصه می‌توان مطالب فوق را به شکل ذیل بیان نمود:

- **هدف بانک:** پیشبرد توسعه اقتصادی و پیشرفت اجتماعی کشورهای عضو و جوامع مسلمان کشورهای غیرعضو، در سراسر جهان بر اساس اصول شریعت اسلامی
- **تاسیس:** در تاریخ ۲۰ اکتبر ۱۹۷۵ میلادی از سوی ۲۲ کشور اسلامی
- **سرمایه اولیه:** ۷۵۵ میلیون دینار اسلامی
- **اعضای فعلی بانک:** ۵۶ کشور از چهار قاره آسیا، آفریقا، اروپا و آمریکا
- **سرمایه پذیره‌نویسی شده:** هجده میلیارد دینار اسلامی
- **سهام جمهوری اسلامی ایران:** پذیره‌نویسی ۱۴۹۱ میلیون دینار اسلامی (1 ID = 1.58 USD)
- **رتبه ایران از لحاظ میزان سرمایه پذیره‌نویسی شده:** ایران رتبه سوم را پس از عربستان و لیبی دارا می‌باشد. (رتبه ایران میان سایر کشورها در لوح فشرده مربوطه قابل مشاهده است.)

omoorepeyman.ir

۱- Islamic Development Bank (IDB)

- **رتبه ایران از لحاظ تعداد سهام پرداخت شده:** پنجمین رتبه بعد از عربستان، کویت، لیبی و مصر به دلیل پرداخت‌های معوق
- **تاریخ الحاق جمهوری اسلامی ایران به بانک توسعه اسلامی:** جمهوری اسلامی ایران در تاریخ ۱۳۶۶/۱۱/۶ هجری شمسی (۱۹۸۹ میلادی) با تصویب مجلس شورای اسلامی و با پذیره‌نویسی ۲/۵ میلیون دینار اسلامی به عضویت بانک توسعه اسلامی درآمد.

۱-۲-۲- ارکان اصلی بانک توسعه اسلامی

بانک توسعه اسلامی از لحاظ ساختار اداری پس از رییس بانک، دارای دو رکن اصلی شامل هیات عامل و هیات مدیره بانک اجرایی می‌باشد. هر یک از این ارکان در ادامه معرفی گردیده‌اند.

۱-۲-۲-۱- هیات عامل

هیات عامل عالی‌ترین رکن بانک و متشکل از وزرای امور اقتصادی و دارایی کشورهای عضو می‌باشد که سالی یک بار به منظور بررسی عملکرد سال گذشته، تصویب صورت‌های مالی و تبیین خط مشی آتی در دفتر مرکزی بانک یا یکی از کشورهای عضو تشکیل جلسه می‌دهد.

هر کشور عضو با نماینده‌ای که در هیات عامل تعیین کرده و همچنین یک نفر عضو علی‌البدل (قائم مقام) در بانک توسعه اسلامی معرفی و شناخته می‌شود. در مجموع، هیات عامل شامل ۵۶ عضو اصلی و ۵۶ عضو علی‌البدل از کشورهای عضو می‌باشند.

از کشور جمهوری اسلامی ایران نیز وزیر امور اقتصادی و دارایی، به عنوان عضو هیات عامل و همچنین معاون وزیر و رییس کل سازمان سرمایه‌گذاری و کمک‌های اقتصادی و فنی ایران، به عنوان قائم مقام و عضو علی‌البدل ایشان در هیات عامل بانک توسعه اسلامی حضور دارند.

۱-۲-۲-۲- هیات مدیره اجرایی

هیات مدیره اجرایی شامل ۱۸ عضو می‌باشد که ۹ عضو آن از طرف ۹ کشوری که بیش‌ترین سهام را دارند (از جمله جمهوری اسلامی ایران) منصوب و ۹ عضو دیگر توسط نمایندگان دیگر کشورهای عضو در هیات عامل برای سه سال انتخاب می‌گردند که تصویب عملیات و پروژه‌ها و هدایت امور اجرایی بانک بر عهده این هیات می‌باشد.

از کشور جمهوری اسلامی ایران نیز آقای دکتر ابوالحسنی، به عنوان نماینده ایران در هیات مدیره اجرایی بانک توسعه اسلامی عضویت دارند.

omoorepeyman.ir

۱-۲-۳- دفاتر بانک توسعه اسلامی

بانک توسعه اسلامی دارای یک ستاد (دفتر مرکزی) در شهر جده و سه دفتر منطقه‌ای در آلماتی (قزاقستان)، کوآلالمپور(مالزی) و رباط (مراکش) می‌باشد.

به علاوه بانک به منظور پیگیری اجرای پروژه‌های مصوب در هر یک ازکشورهای ایران، اندونزی، قزاقستان، لیبی، پاکستان، سنگال و سودان، نمایندگان محلی منطقه‌ای دارد.

۱-۲-۴- شیوه‌های تامین مالی و عملیات پروژه‌ای بانک

تامین مالی و فعالیت‌های مربوط به گروه بانک توسعه اسلامی (IDB) را می‌توان به دو گروه عمده تقسیم نمود:

- تامین مالی پروژه‌ها (بلندمدت) و عملیات کمک فنی
- عملیات تامین مالی تجاری (کوتاه‌مدت)

۱-۲-۴-۱- تامین مالی بلندمدت بانک

عملیات عادی بانک شامل تامین مالی پروژه‌ها و عملیات کمک فنی می‌باشد. روش‌های تامین مالی به کار گرفته شده نیز شامل وام، اجاره به شرط تملیک، فروش اقساطی، استصناع، مشارکت در سرمایه، تقسیم سود، خطوط اعتباری و کمک فنی یا کمک‌های بلاعوض می‌باشد. در ادامه برخی از روش‌های تامین مالی پروژه‌ها به طور مختصر تعریف و شرح داده شده‌اند.

۱-۲-۴-۱-۱- وام[۱]

این نوع از تسهیلات به منظور اجرای طرح‌ها و پروژه‌هایی با آثار اجتماعی و اقتصادی قابل توجه که زمان اجرای طولانی دارند و ممکن است درآمدزا هم نباشند، به کار می‌رود. وام‌ها به دولت‌ها یا موسسات عمومی و غالبا کشورهای کم‌تر توسعه یافته عضو برای ایجاد و گسترش تاسیسات زیر بنایی و صنعتی اعطا می‌گردد.

۱- Loan

omoorepeyman.ir

۱-۲-۴-۱-۲- اجاره به شرط تملیک[۱]

بر اساس شیوه اجاره به شرط تملیک، مالکیت اموال اجاره داده شده در طول دوره اجرا که ممکن است ۱۵ سال به طول بی‌انجامد، در اختیار بانک توسعه اسلامی خواهد بود و پس از بازپرداخت آخرین قسط اجاره به عنوان هبه به مالکیت ذی‌نفع انتقال می‌یابد.

۱-۲-۴-۱-۳- فروش اقساطی

یکی دیگر از شیوه‌های تامین مالی به صورت میان‌مدت می‌باشد که مالکیت دارایی و اموال بلافاصله پس از تحویل دارایی به خریدار منتقل می‌گردد، در حالی که مبلغ خرید به صورت اقساط بازپرداخت می‌گردد.

۱-۲-۴-۱-۴- مشارکت در سرمایه

بانک توسعه اسلامی در سهام شرکت‌ها و موسسات (از جمله نهادهای مالی اسلامی) در کشورهای عضو که به طور بالقوه درآمدزا و مطابق با اصول شریعت باشند و همچنین تاثیر توسعه‌ای عمده‌ای بر اقتصاد کشورهای خود داشته باشند، مشارکت می‌نماید. هنگامی که انتظار بازده معقولی از سرمایه‌گذاری وجود دارد، بانک توسعه اسلامی از طریق «مشارکت در سرمایه» وجوه مورد نیاز را به منظور تقویت ساختار سرمایه‌ای آن شرکت و ایجاد جلب اطمینان دیگر سرمایه‌گذاران در شرکت تامین می‌نماید.

۱-۲-۴-۱-۵- استصناع

استصناع، قراردادی است که به موجب آن یک طرف قرارداد تعهد می‌نماید تا کالای مشخصی را با ویژگی معین، قیمت مشخص و در یک زمان خاص تولید کند که عمدتا شامل هر گونه فرایند تولید، ساخت، مونتاژ یا بسته‌بندی می گردد. همچنین استصناع می‌تواند در تامین مالی کالاهای سرمایه‌ای و حتی کالاهای غیرقابل ملموسی چون گاز و برق به کار رود.

۱-۲-۴-۱-۶- تامین مالی کمک فنی

کمک فنی عبارتست از فراهم آوردن مهارت‌های فنی جهت کمک به آماده‌سازی یا اجرای یک پروژه، انتقال تکنولوژی به کشورهای عضو، توسعه نهادها یا منابع انسانی.

omoorepeyman.ir

۱- Leasing

شایان ذکراست اولویت تامین مالی به صورت کمک بلاعوض عمدتا به کشورهای کم‌تر توسعه یافته و به ویـژه جهـت پروژه‌های زیر بنایی وکشاورزی داده می‌شود.

همچنین خاطر نشان می‌گردد، عملیات کمک فنی اساسا جهت بخش عمومی در نظر گرفته شده است در حـالی کـه بخش خصوصی امکان انتفاع از این کمک‌ها را در موارد مشخصی خواهد داشت.

۱-۲-۴-۱-۷- اعطای خط اعتباری به موسسات مالی توسعه ملی کشورهای عضو

بانک توسعه اسلامی علاوه بر تامین مالی پروژه‌ها، اقدام به اعطای خطوط اعتباری به بانک‌ها در کشـورهای عضـو بـه ویژه جهت پیشبرد رشد و توسعه پروژه‌های با مقیاس کوچک و متوسط در بخش صنعت و کشـاورزی و پـروژه‌هـای زیـر بنایی می‌نماید.

۱-۲-۵- چرخه پروژه (فرآیند تامین مالی توسط بانک توسعه اسلامی)

به طور کلی چرخه یک پروژه از سوی بانک توسعه اسلامی شامل مراحل زیر می‌باشد. شایان ذکر است جزییات موارد و شرح تفصیلی هر کدام از بخش‌ها در آینده و در فازهای آتی مطالعات ارائه خواهد شد.

۱- شناسایی[۱]
۲- آماده‌سازی[۲]
۳- ارزیابی / مذاکره[۳]
۴- ارائه به هیات مدیره جهت تصویب[۴]
۵- اجرا / پیگیری[۵]
۶- ارزیابی پس از اجرا[۶]

۱-۳- بانک تجارت و توسعه اکو[۷]

۱- Identification
۲- Preparation
۳- Appraisal / Negotiation
۴- BED Presentation
۵- Implementation / Follow-up
۶- Post-Evaluation
۷- ECO Trade and Development Bank

omoorepeyman.ir

۱-۳-۱- معرفی سازمان اکو

اکو یک سازمان منطقه‌ای دولتی محسوب می‌گردد که در سال ۱۹۸۵ از سوی ایران، پاکستان و ترکیه با هدف پیشبرد همکاری‌های اقتصادی، فنی و فرهنگی میان کشورهای عضو تاسیس گردید. اکو در واقع جانشین سازمان همکاری منطقه‌ای برای توسعه[۱] می‌باشد که از سال ۱۹۶۴ تا ۱۹۷۹ موجودیت داشت.

در سال ۱۹۹۲ سازمان اکو، هفت عضو جدید را به عضویت پذیرفت که عبارتند از: افغانستان، آذربایجان، قزاقستان، قرقیزستان، تاجیکستان، ترکمنستان و ازبکستان.

منطقه اکو از دورنمای روشن تجاری برخوردار است. علیرغم ترکیب جمعیتی جوان آن، اکو در قالب یک سازمان موفق و خوش آتیه منطقه‌ای توسعه یافته است. جایگاه بین‌المللی آن رشدی فزآینده دارد. با وجود این، سازمان با چالش هایی در خصوص اهداف خود روبرو است. از همه مهم‌تر، منطقه فاقد زیرساخت‌ها و نهادهای مناسبی است که سازمان بتواند اهداف توسعه‌ای خود را دنبال و از منابع موجود منطقه‌ای حداکثر استفاده را نماید.

بیش از ۱۲ سال است که کشورهای عضو جهت تسریع در توسعه منطقه‌ای از طریق تلاش‌های مشترک خود همکاری می‌نمایند. در کنار پیوندهای نزدیک فرهنگی و تاریخی مشترک، کشورهای عضو توانسته‌اند تا از روابط موجود زیرساختاری و تجاری، امیدهای خود را به واقعیت‌های ملموسی تبدیل نمایند. اکو مبادرت به تعریف چندین پروژه بر اساس طرح‌های اولویت‌دار مبتنی بر همکاری نموده، که عبارتند از:

- انرژی
- تجارت
- حمل و نقل
- کشاورزی و
- کنترل مواد مخدر

۱-۳-۲- اطلاعات عمومی درخصوص سازمان همکاری‌های اکو

۱-۳-۲-۱- مقر دبیرخانه سازمان اکو

مقرر دبیرخانه این سازمان در ایران بوده که نشانی آن به شرح زیر می‌باشد:

۱- Regional Cooperation for Development “RCD”

برای مشاهده اطلاعات تکمیلی به لوح فشرده مربوطه مراجعه شود.
omoorepeyman.ir

تهران، خیابان کامرانیه، کوچه گلبو، پلاک ۱

تلفن: ۲۲۸۳۱۷۳۳ و ۲۲۲۹۲۰۶۶ - دورنگار: ۲۲۸۳۱۷۳۲

آدرس پست الکترونیک: registry@ecosecretariat.org

۱-۳-۲-۲- پرسنل ستاد دبیرخانه

کادر بین‌المللی دبیرخانه اکو شامل: دبیرکل، ۳ معاون دبیرکل، ۶ مدیر، ۳ مشاور مدیر و دیگر پرسنل حرفه‌ای و فنی، اداری و پشتیبانی بوده که تعداد کل پرسنل بیش از ۵۰ نفر می‌باشد.

۱-۳-۳- فعالیت‌ها

فعالیت‌های اکو از طریق مدیران تحت نظارت دبیرکل و معاونین وی صورت می‌پذیرد. بدین ترتیب که طرح‌ها و برنامه هایی که دارای منافع متقابل در حوزه‌های زیر باشند را مد نظر قرار می‌دهند:

- تجارت و سرمایه‌گذاری
- حمل و نقل و مخابرات
- انرژی، مواد معدنی و محیط زیست
- کشاورزی، صنعت و توریسم
- منابع انسانی و توسعه پایدار
- پروژه و آمار و پژوهش اقتصادی
- روابط بین‌الملل

۱-۳-۴- اهداف

از جمله اهداف اصلی سازمان همکاری‌های اکو می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

- توسعه اقتصادی پایدار کشورهای عضو
- حذف تدریجی موانع تجاری و پیشبرد تجارت بین منطقه‌ای
- نقش بزرگتر منطقه اکو در رشد تجارت جهانی، همگرایی تدریجی اقتصاد کشورهای عضو با اقتصاد جهانی
- توسعه حمل و نقل و پیوند زیربنای ارتباطی کشورهای عضو با یکدیگر و جهان خارج
- آزادسازی اقتصادی و خصوصی‌سازی
- بسیج و بهره‌برداری از منابع مادی منطقه اکو
- استفاده موثر از پتانسیل‌های کشاورزی و صنعتی منطقه اکو
- همکاری منطقه‌ای جهت کنترل مواد مخدر و حمایت اکولوژیکی و زیست‌محیطی و تقویت پیوندهای تاریخی و فرهنگی میان مردم منطقه

omoorepeyman.ir

- همکاری سودمند متقابل با سازمان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی

۱-۳-۵- معرفی بانک تجارت و توسعه اکو

در عصر جهانی شدن، منطقه‌گرایی و ایجاد تشکیلات منطقه ای در میان کشورهای در حال توسعه می‌تواند راهکاری به منظور توانمندسازی این کشورها باشد.

بانک تجارت و توسعه اکو از بانک‌های بین‌المللی و زیرمجموعه سازمان اکو است و تاسیس آن سبب سرعت گرفتن همکاری کشورهای عضو گردیده است. این بانک در سال ۱۳۸۷، با عضویت و سهم مساوی ۳ کشور ایران، ترکیه و پاکستان و با سرمایه اولیه ۶۰ میلیون واحد اکویی معادل ۸۷/۵ میلیون دلار شروع به کار نموده است و قرار است به تدریج حجم سرمایه خود را به یک میلیارد واحد اکویی یعنی بیش از یک میلیارد و ۴۰۰ میلیون دلار برساند و نیز مقرر گردیده است که ۶ کشور دیگر اکو شامل افغانستان، آذربایجان، قرقیزستان، قزاقستان، ترکمنستان و تاجیکستان نیز سهام‌دار این بانک شوند. در حال حاضر هفت کمیته، بازنگری اهداف چشم‌انداز برنامه اکو را مدنظر قرار داده است و به دنبال برداشتن موانع تجاری و سرمایه‌گذاری بین کشورهای عضو می‌باشند. مقر اصلی این بانک در استانبول ترکیه است و در پایتخت کشورهای عضو اکو نیز دارای شعبه خواهد بود. رسالت اصلی این بانک تامین مالی پروژه‌های دولتی و خصوصی برای صادرات و واردات کالاها، مشارکت در تامین مالی پروژه‌ها، اعطای خطوط اعتباری به بانک‌ها و ... می‌باشد. با توجه به این که منابع بانک بسیار محدود می‌باشد حداکثر اعتبار اعطایی به هر پروژه ۱۵ تا ۲۰ میلیون یورو تعیین شده است و سالانه می‌توان حداکثر ۳ پروژه از طریق منابع بانک اکو تامین مالی گردد.

۱-۳-۶- شیوه‌های تامین مالی توسط بانک تجارت توسعه اکو

از جمله شیوه‌های تامین منابع مالی توسط این بانک می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- تامین مالی تجاری کوتاه‌مدت که به طور غیرمستقیم و از سوی بانک‌های عامل به تمام کالاها به جزء کالاهایی مانند دخانیات، صنایع شیمیایی و تولیدات تسلیحات نظامی، پرداخت می‌شود. زمان بازپرداخت این وام‌ها ۱۸ ماه است که اگر در بازپرداخت دیرکردی اتفاق افتد، ۲ تا ۳ درصد به سود بازپرداخت افزوده می‌شود.
- ارائه تسهیلات و خدمات به شرکت‌های کوچک و متوسط که این امر جزء اولویت‌های بانک قرار دارد. در این نوع از تسهیلات، بین ۳۰ هزار تا یک میلیون دلار به واحد مورد نظر تسهیلات اعطا می‌شود که باید در یک تا ۴ سال به بانک اکو برگردانده شود. در این نوع تسهیلات تمام عملیات پرداخت وام به واسطه بانک‌های اکو انجام می‌گیرد و شرکت‌هایی که بین ۱۰ تا ۲۵۰ نفر کارمند داشته و گردش مالی آن‌ها کم‌تر از ۱۵ میلیون یورو باشد، جزء شرکت‌های کوچک و متوسط محسوب می‌شود.
- در رابطه با شرکت‌های بزرگ نیز نوع دیگری از تسهیلات در نظر گرفته شده است. اگر شرکتی قصد خرید ماشین‌آلات داشته باشد تا حدود ۸۵ درصد از منابع لازم را می‌تواند به عنوان فاینانس از بانک اکو دریافت

omoorepeyman.ir

کرده و در یک تا ۵ سال به این بانک بازگرداند و اگر برای گردش مالی نیازمند تسهیلات باشد، بین یک تا دو سال برای بازپرداخت وام مهلت دارد.

- در خصوص طرح توسعه یا تاسیس یک واحد تولیدی، تنها ۵۰ درصد از منابع لازم را می‌توان در قالب فاینانس از بانک اکو دریافت کرد و متناسب با پروژه، زمان بازپرداخت این وام که بین ۵ تا ۳۰ میلیون دلار متغیر است، بین یک تا ۷ سال تعیین شده است.

omoorepeyman.ir

فصل ۲

اقدامات مورد نیاز قبل از موثر شدن تسهیلات

omoorepeyman.ir

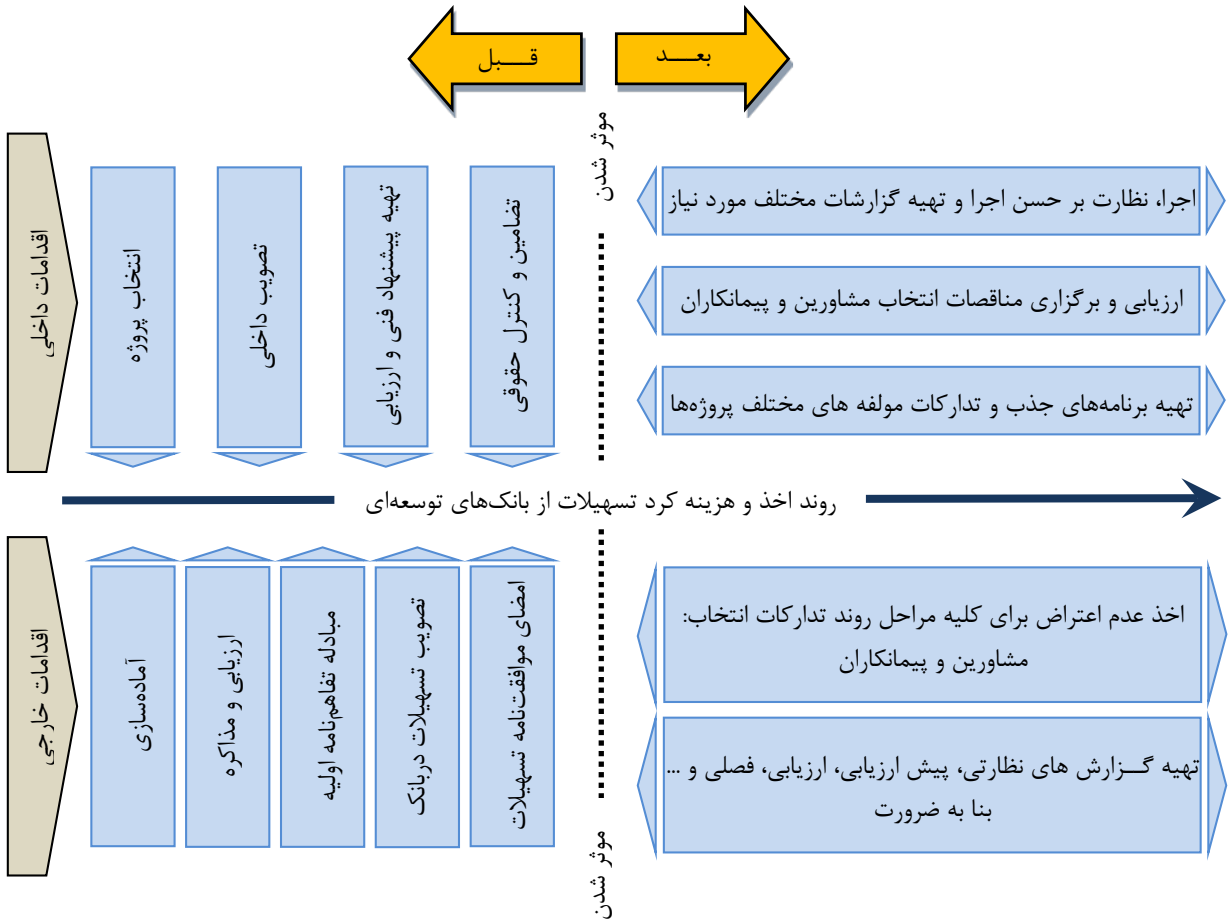
omoorepeyman.ir

۲-۱- فاز آماده‌سازی اخذ تسهیلات (اقدامات مورد نیاز قبل از موثر شدن تسهیلات)

در این بخش مجموعه اقداماتی که به منظور آماده‌سازی یک پروژه جهت اخذ تسهیلات از بانک‌های توسعه‌ای می بایست انجام گیرد، ارائه گردیده‌است.

اقدامات لازم برای اخذ تسهیلات و هزینه‌کرد آن، به دو بخش اقدامات و رویه‌های مورد نیاز در داخل کشور و اقدامات و رویه‌های مورد نیاز در ارتباط با موسسه اعطا کننده تسهیلات تقسیم گردیده و مطالب مربوطه ارائه شده‌اند.

در شکل (۲-۱) نمای کلی روند اخذ تسهیلات از بانک‌های توسعه‌ای به نوبه خود به دو بخش داخلی و خارجی تقسیم گردیده است که آن بخش که به اقدامات خارجی اشاره می‌نماید، همان اقدامات مورد نیاز در ارتباط با موسسه اعطا کننده تسهیلات را نشان می‌دهد.

شکل ۲-۱- روند اخذ تسهیلات

omoorepeyman.ir

۲-۱-۱- اقدامات مورد نیاز داخلی

۲-۱-۱-۱- معرفی و انتخاب پروژه

استفاده از تسهیلات بانک‌های توسعه‌ای به دلیل:

- تخصیص به موقع و مناسب منابع مالی مورد نیاز؛
- کم بهره بودن تسهیلات اعطایی؛
- روند پیشرو و مناسب انتخاب عوامل اجرایی؛ و
- ورود دانش فنی و تجربی ارزشمند بین‌المللی به شرکت‌های بهره‌مند از تسهیلات،

از مقبولیت بسیاری برخوردار بوده و تقاضای بسیاری جهت بهره‌مندی از این اعتبارات در سطح کشور و بین دستگاه های مختلف اجرایی، وجود دارد. در این راستا گزینش پروژه‌های مناسب برای استفاده از این تسهیلات، فرآیند منحصر به خود را داشته و می‌بایست با نهایت دقت و حساسیت عمل گردد تا حداکثر بهره‌وری از اعتبارات دریافتی برای پروژه مذکور، صورت پذیرد. در این ارتباط مهم‌ترین گام در معرفی و انتخاب یک پروژه جهت بهره‌مندی از تسهیلات، درج آن در موافقت‌نامه‌های همکاری فی مابین دولت جمهوری اسلامی ایران و موسسه اعطا کننده تسهیلات می‌باشد. صرف نظر از آن که در مرحله معرفی پروژه‌ها جهت تنظیم موافقت‌نامه همکاری‌ها، پروژه‌ها مستلزم داشتن مطالعات فاز یک و بعضا دو، اخذ تاییدیه از شرکت‌های مادرتخصصی و حتی داشتن ردیف وامی مربوطه می‌باشد، ولی گام اصلی در انتخاب یک پروژه برای بهره‌مندی از تسهیلات، قرار گرفتن آن در سند همکاری بین دولت و موسسه اعطا کننده تسهیلات بوده و حتی بدون تحقق بخشی از این شروط نیز، امکان شروع روال اخذ تسهیلات برای یک پروژه ممکن خواهد بود.

به این ترتیب در صورت قرار گرفتن یک پروژه در سند همکاری‌های مربوطه، کلیه اقدامات مورد نیاز که در ادامه به آن‌ها اشاره شده است، می‌تواند در دستور کار دستگاه اجرایی قرار گیرد تا آماده‌سازی مناسب برای بهره‌مندی از تسهیلات پیش‌بینی شده در سند همکاری‌های تنظیمی، برای پروژه انجام گیرد.

۲-۱-۱-۲- تنظیم سند همکاری‌های کشور[۱] با بانک اعطا کننده تسهیلات

اخذ تسهیلات برای یک پروژه و تبعا آغاز فرآیند آماده‌سازی پروژه زمانی می‌تواند در دستور کار قرار گیرد که پروژه مربوطه در سند همکاری‌های تنظیمی فی مابین دولت جمهوری اسلامی ایران (به نمایندگی، وزارت امور اقتصادی و دارایی) و موسسه اعطا کننده تسهیلات قرار گرفته باشد. این سند همکاری برای یک دوره زمانی مشخص، کلیه پروژه

omoorepeyman.ir

۱- Country Assistance Strategy (CAS)

های مشمول اخذ تسهیلات، نوع تسهیلات ارائه شده، مبلغ اولیه پیش‌بینی شده برای هر پروژه و سال اعطای تسهیلات را نشان می‌دهد. روال تنظیم سند همکاری به شرح زیر است:

الف- با پایان دوره سند همکاری‌های تنظیم شده قبلی، آمادگی وزارت امور اقتصادی و دارایی دولت جمهوری اسلامی ایران و موسسه اعطا کننده تسهیلات جهت تهیه و تنظیم یک سند همکاری جدید، به اطلاع طرفین رسیده و با انجام مکاتبات معمول از سوی یکی از طرفین، زمانی را برای اعزام هیات اعطا کننده تسهیلات جهت عزیمت به کشور و یا دعوت از هیات ایرانی برای حضور در بانک مذکور برای مبادله موافقت‌نامه همکاری‌های دوره زمانی آینده مشخص می‌گردد. در فاصله زمانی پیش‌بینی شده تا تنظیم سند همکاری (CAS)، وزارت امور اقتصادی و دارایی با انجام مکاتبات با کلیه وزارت‌خانه‌ها و سازمان‌های مشمول شرایط اخذ تسهیلات، پروژه‌های پیشنهادی را دریافت و بر اساس:

- اولویت‌های تعیین شده برای پروژه‌ها؛
- سقف اعتباری پیش‌بینی شده برای تنظیم سند همکاری (CAS)؛
- عملکرد گذشته دستگاه متقاضی دریافت تسهیلات؛ و
- شاخص‌های موسسه اعطا کننده تسهیلات.

تعدادی از پروژه‌ها از هر یک از دستگاه‌های اجرایی کشور انتخاب و در سند همکاری (CAS) درج گردیده و همین فهرست پروژه‌های انتخابی، مبنای نهایی برای مبادله تفاهم‌نامه اعطای تسهیلات برای دوره زمانی آتی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و بانک مربوطه، خواهد بود. پیگیری‌کننده کلیه امور مربوط به اخذ تسهیلات از بانک‌های توسعه‌ای در وزارت امور اقتصادی و دارایی، سازمان سرمایه‌گذاری و کمک‌های اقتصادی و فنی ایران می‌باشد که مکاتبات، جمع‌بندی گزارشات و تنظیم تفاهم‌نامه نهایی سند همکاری‌های آتی (CAS) بر عهده آن سازمان است.

ب- پس از اعلام سازمان سرمایه‌گذاری و کمک‌های اقتصادی و فنی ایران جهت اخذ اطلاعات و گزارش‌های پروژه های پیشنهادی، به منظور اخذ تسهیلات، وزارت نیرو با شرکت‌های مادرتخصصی آب، آب و فاضلاب و برق، جهت اعلام فهرست پروژه‌های پیشنهادی مکاتبه می‌نماید. این شرکت‌ها نیز به نوبه خود از شرکت‌های تابعه خود، فهرست پروژه‌های دارای اولویت خود را به همراه اطلاعات پایه جمع‌آوری نموده و پس از پایش، کنترل و انتخاب پروژه‌های مناسب، این پروژه‌ها را به طور رسمی از طریق وزارت نیرو به سازمان سرمایه‌گذاری و کمک های اقتصادی و فنی ایران اعلام می‌دارند.

ج- شاخص‌های عمده که در گزینش پروژه‌های مربوطه جهت معرفی برای اخذ تسهیلات از بانک‌های توسعه‌ای، حایز اهمیت‌اند، به شرح زیر می‌باشد:

- دارای اولویت بالای زیست‌محیطی؛
- دارای توجیه‌پذیری کمک به کاهش بیماری‌ها و فقرزدایی؛ و
- اجرای بخشی از کل طرح از محل اعتبارات دولتی و مشارکت دولت برای تکمیل باقیمانده اجزای طرح.

omoorepeyman.ir

۲-۱-۱-۳- اخذ مصوبه ماده ۲۳ قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)

- مقدمه

در صورتی که پروژه معرفی شده جهت اخذ تسهیلات، پروژه‌ای باشد که در پیوست شماره ۱ قانون بودجه سنواتی دارای ردیف اجرایی نیست و طرح جدید محسوب می‌گردد، ابتدا می‌بایستی مجوز ماده ۲۳ قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) برای آن اخذ شود. مرجع صادرکننده این مصوبه، سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور بوده و درخواست دستگاه‌های اجرایی با رعایت مفاد ماده قانونی مربوطه می‌بایستی به معاونت یاد شده ارسال گردد. روند اخذ مصوبه ماده ۲۳ در ادامه شرح داده شده است.

- روال اخذ مصوبه ماده ۲۳ قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)

اخذ مجوز ماده ۲۳ قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)، شامل مراحل زیر است:

۱- **مقدمه، شامل:** هدف، محدوده اجرا، مراحل طرح، ماده و کمیسیون، تسهیلات در دو دسته‌بندی «نیازمند به تضمین دولت» و «بدون نیاز به ارائه تضمین دولت» دسته‌بندی می‌گردد.

۲- **تهیه گزارش پیدایش طرح / اقدام‌کننده:** دستگاه اجرایی

۳- **بررسی گزارش پیدایش / اقدام‌کننده:** دفتر فنی طرح‌های آب و فاضلاب در شرکت مادر تخصصی مهندسی آب و فاضلاب کشور و یا شرکت مادرتخصصی مدیریت منابع آب ایران

۴- **تهیه گزارش توجیهی / اقدام‌کننده:** دستگاه اجرایی

۵- **بررسی و تایید گزارش توجیهی/ اقدام‌کننده:** دستگاه اجرایی

۶- **ارسال گزارش توجیهی جهت تصویب در سطح ۲ / اقدام‌کننده:** دستگاه اجرایی

۷- **بررسی و تصویب گزارش توجیهی در شرکت مادر / اقدام‌کننده:** دفتر مطالعات و بررسی‌های فنی شرکت مادرتخصصی مربوطه

۸- **اخذ موافقت اصولی تخصیص آب در طرح‌های آبرسانی / اقدام‌کنندگان:** دستگاه اجرایی و شرکت مادر تخصصی مربوطه

۹- **انجام طراحی پایه / اقدام‌کننده:** مشاور طرح

۱۰- **بررسی و تایید مطالعات طراحی پایه / اقدام‌کننده:** دستگاه اجرایی

۱۱- **تصویب گزارش مطالعات طراحی پایه / اقدام‌کننده:** دفتر مطالعات و بررسی‌های فنی شرکت مادرتخصصی مربوطه

۱۲- **تصمیم‌گیری در خصوص تعیین میزان هدف سرمایه‌گذاری (فازبندی و اولویت بندی اجرایی) / اقدام کننده:** دفتر برنامه‌ریزی طرح‌های آب و فاضلاب در شرکت مادر تخصصی مهندسی آب و فاضلاب کشور و دفتر برنامه‌ریزی در شرکت مادر تخصصی مدیریت منابع آب ایران.

omoorepeyman.ir

۱۳- **انتخاب نوع تسهیلات و منابع مالی / اقدام‌کننده:** دستگاه اجرایی

۱۴- **بررسی و تعیین نوع و میزان تسهیلات / اقدام‌کننده:** شرکت مادرتخصصی مهندسی آب و فاضلاب کشور و شرکت مادرتخصصی مدیریت منابع آب ایران

۱۵- **بررسی و تایید اعتبار مورد نیاز طرح / اقدام‌کننده:** دفتر برنامه‌ریزی طرح‌های آب و فاضلاب در شرکت مادرتخصصی مهندسی آب و فاضلاب کشور و شرکت مادرتخصصی مدیریت منابع آب ایران.

۱۶- **تکمیل و ارسال مدارک / اقدام‌کننده:** دستگاه اجرایی

۱۷- **کنترل مدارک ارسالی / اقدام‌کننده:** شرکت مادرتخصصی مربوطه

۱۸- **بررسی طرح در شورای تصویب طرح‌ها و صدور مجوزها اقدام‌کننده:** شورای تصویب طرح‌ها

۱۹- **جمع بندی و ارسال / اقدام‌کننده:** دفتر برنامه‌ریزی تلفیقی و راهبردی وزارت نیرو

۲۰- **بررسی در کمیسیون / اقدام‌کننده:** سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور

۲۱- **انجام طراحی تفصیلی / اقدام‌کننده:** دستگاه اجرایی

۲۲- **تصویب طراحی تفصیلی / اقدام‌کننده:** دفتر مطالعات و بررسی‌های فنی شرکت‌های مادر تخصصی مربوطه.

با ذکر سرفصل‌های گردش کاری اخذ مصوبه ماده ۲۳ جهت ایجاد ردیف بودجه برای طرح، نمودار این گردش کاری در لوح فشرده مربوطه ارائه شده است.

۲-۱-۱-۴- صدور مجوز شورای اقتصاد

۲-۱-۱-۴-۱- روال صدور مجوز شورای اقتصاد

استفاده دستگاه‌های اجرایی از تسهیلات مالی خارجی برای پروژه‌های عمرانی می‌بایستی به تایید شورای اقتصاد برسد. دبیرخانه شورای اقتصاد در سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور مستقر بوده و دستگاه‌های اجرایی می‌بایست با امضای بالاترین مقام، درخواست خود را به آن سازمان ارسال نمایند. صدور این مجوز مبنای انجام سایر اقدامات برای اخذ تسهیلات از بانک‌های توسعه ای می‌باشد[۱].

بر اساس بند «الف» ماده (۸۲) قانون برنامه پنجم توسعه کشور صدور مجوز شورای اقتصاد جهت ارائه به بانک اعطا کننده تسهیلات و صدور ضمانت‌نامه دولتی برای اخذ تسهیلات مربوطه الزامی می‌باشد. به منظور دریافت این مجوز، پس از تکمیل فرم‌های درخواست صدور مجوز شورای اقتصاد و ارائه گزارش امکان‌سنجی توسط کارفرما و با تایید شرکت

۱- به همین دلیل ماده ۸۲ قانون برنامه پنجم به این موضوع اختصاص داده شده است.

omoorepeyman.ir

مادرتخصصی مربوطه، فرم‌های تکمیل شده به وزات نیرو ارسال و سپس توسط وزارت نیرو به سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور ارسال می‌گردد.

نمونه نامه معرفی پروژه از طرف شرکت مادرتخصصی در صفحات بعد قابل مشاهده است. ذکر موارد زیر که تصدیق‌گر انجام کلیه اقدامات مورد نیاز برای این نکات می‌باشد، ضروری خواهد بود.

۱- طرح معرفی شده دارای توجیه فنی و اقتصادی می‌باشد.

۲- سیاست‌های اجرایی اصل (۴۴) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران رعایت شده است.

۳- قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی در تامین نیازهای کشور و تقویت آن‌ها در امر صادرات و اصلاح ماده ۱۰۴ قانون مالیات‌های مستقیم در اجرای پروژه‌ها و ایجاد تسهیلات به منظور صدور خدمات رعایت شده است.

۴- مجموع هزینه‌های اجرایی کامل طرح از سقف‌های تعیین شده تجاوز نمی‌نماید.

۵- شرایط زیست‌محیطی در اجرای طرح پیشنهادی رعایت شده است.

۶- جدول دریافت و بازپرداخت اصل و هزینه‌های تبعی منضم به فرم تکمیل شده شورای اقتصاد به همراه گزارش توجیهی مربوطه ارائه می‌گردد.

omoorepeyman.ir

- نمونه نامه معرفی پروژه از طرف شرکت مادرتخصصی به وزارت نیرو

جناب آقای .....

مدیر محترم دفتر استانداردهای فنی، مهندسی، اجتماعی، زیست محیطی آب و آبفا

موضوع: درخواست صدور مجوز شورای اقتصاد برای استفاده از تسهیلات بانک ... در طرح ...

با سلام؛

احتراما، به پیوست فرم‌های تکمیل شده درخواست صدور مجوز استفاده از تسهیلات مالی خارجی (بانک .....) مربوط به طرح ..... به نام شرکت آب و فاضلاب/ آب منطقه‌ای ..... به شرح جدول زیر ارسال می‌گردد.

ردیف	نام طرح	نام دستگاه اجرایی	مبلغ مورد نیاز با احتساب هزینه‌های تبعی(میلیون یورو)
۱	.....	شرکت آب و فاضلاب/ آب منطقه‌ای	.....

خواهشمند است دستور فرمایید به استناد بند «الف» ماده (۸۲) قانون برنامه پنجم توسعه کشور، درخواست استفاده از تسهیلات مالی خارجی طرح فوق‌الذکر در شورای اقتصاد مطرح و مجوز لازم به این شرکت ابلاغ گردد. ضمنا در اجرای مفاد ماده (۸۲) قانون برنامه پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران، مراتب زیر در ارتباط با طرح مذکور مورد تایید می‌باشد:

۱- طرح معرفی شده دارای توجیه فنی و اقتصادی می‌باشد.

۲- سیاست‌های اجرایی اصل (۴۴) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران رعایت شده است.

۳- قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی در تامین نیازهای کشور و تقویت آن‌ها در امر صادرات و اصلاح ماده ۱۰۴ قانون مالیات‌های مستقیم در اجرای پروژه‌ها و ایجاد تسهیلات به منظور صدور خدمات رعایت شده است.

۴- مجموع هزینه‌های اجرایی کامل طرح از سقف‌های تعیین شده تجاوز نمی‌نماید.

۵- رعایت شرایط زیست‌محیطی در اجرای طرح پیشنهاد شده است.

۶- جدول دریافت و بازپرداخت اصل و هزینه‌های تبعی منضم به فرم تکمیل شده شورای اقتصاد به همراه گزارش توجیهی مربوطه ارائه می‌گردد.

مدیرعامل

شرکت مادرتخصصی معرفی‌کننده طرح

omoorepeyman.ir

پس از ارسال مستندات مذکور به وزارت نیرو، این مستندات به دبیرخانه شورای اقتصاد تحویل و مورد بررسی قرار گرفته و با برگزاری جلسات متعدد و انجام بررسی‌های لازم توسط مراجع ذی‌صلاح، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور مجوز شورای اقتصاد مربوط به پروژه را صادر می‌نماید.

۲-۱-۱-۵- ایجاد ردیف وامی در لایحه بودجه سالانه

به منظور هزینه نمودن تسهیلات مصوب بانک‌های توسعه‌ای می‌بایستی مطابق با مجوز شورای اقتصاد و موافقت‌نامه وام، ردیف بودجه وامی در لایحه بودجه سالانه پیش‌بینی و به تصویب برسد. این پروژه‌ها می‌بایست موافقت‌نامه ماده ۲۳ قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) را داشته باشند و در قانون بودجه سالانه کل کشور، ردیف بودجه اختصاصی برای آن پروژه ایجاد گردد.

پس از اخذ مجوز شورای اقتصاد برای پروژه، مجوز دریافتی به کارفرما ارسال و درخواست می‌گردید که اطلاعات مربوط به ماده ۲۳ قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) تنظیم و ارسال گردد.

اطلاعات تکمیل شده به معاونت برنامه‌ریزی و امور اقتصادی وزارت نیرو ارسال می‌گردد و درخواست ایجاد ردیف بودجه وامی در قانون بودجه سالانه اعلام می‌گردد. پس از این مرحله رییس سازمان سرمایه‌گذاری و کمک‌های اقتصادی و فنی وزارت امور اقتصادی و دارایی، طی نامه‌ای به سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، درخواست ایجاد ردیف وامی پروژه در بودجه سالانه را اعلام نموده و ردیف وامی مربوط به پروژه با شماره اختصاصی برای پروژه در نظر گرفته می‌شود.

سازمان مدیریت با شرط داشتن مجوز شورای اقتصاد و مبادله سند همکاری با بانک و اخذ تاییدیه از سازمان سرمایه گذاری و کمک‌های اقتصادی و فنی ایران، مبادرت به ایجاد ردیف می‌نماید.

با توجه به این که زمان پیشنهاد درخواست ایجاد ردیف وامی در هنگام تهیه لایحه بودجه سنواتی است و مهلت آن محدودیت دارد، لذا با شرط داشتن مجوز شورای اقتصاد و تایید سازمان سرمایه‌گذاری و کمک‌های اقتصادی و فنی ایران مبنی بر در دست اقدام بودن اعطای تسهیلات توسط بانک‌های توسعه‌ای، می‌توان به ایجاد ردیف وامی اقدام نمود. به این ترتیب دستگاه اجرایی استفاده‌کننده از تسهیلات می‌بایست در موعد تنظیم لایحه بودجه سنواتی برای آن دسته از پروژه‌هایی که قرار است از تسهیلات بانک‌های توسعه‌ای استفاده نمایند، پیش‌بینی لازم جهت افتتاح ردیف وامی را انجام دهد تا هزینه‌کرد تسهیلات دچار وقفه نگردد.

۲-۱-۱-۶- اخذ گواهی مسدودی ارزی

بر اساس جزء (۲) بند «د» ماده (۸۲) قانون برنامه پنجم توسعه استفاده‌کنندگان از بیع متقابل و تسهیلات مالی خارجی شامل تسهیلات مالی خارجی (فاینانس) و وام‌های مستقیم باید ظرف دو ماه از زمان انعقاد قرارداد جدول زمانی و میزان تعهدات ایجاد شده و یا استفاده شده و نیز زمان‌بندی بازپرداخت بدهی‌ها و تعهدات ارزی خود را در اختیار بانک مرکزی قرار دهند.

omoorepeyman.ir

استفاده‌کنندگان از وام‌های مستقیم موظفند در ایجاد تعهد با بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران هماهنگی لازم را به عمل آورند.

مطابق با قانون فوق، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به منظور آگاهی از میزان بدهی‌های خارجی دولت پس از موثر شدن وام و بر اساس برنامه زمان‌بندی دریافت و جذب تسهیلات، اقدام به صدور گواهی مسدودی ارزی می‌نماید. صدور گواهی مسدودی ارزی با درخواست بالاترین مقام دستگاه اجرایی و از بانک مرکزی صورت می‌گیرد.

در صورتی که در اجرای پروژه‌های منتفع از تسهیلات مالی بانک‌های توسعه‌ای، نیاز به خرید خارجی (واردات کالا و خدمات) توسط دستگاه اجرایی باشد، اخذ مجوز ماده (۶۲) قانون محاسبات عمومی از سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و انعقاد قرارداد قانون محاسبات عمومی کشور فی مابین ذی‌نفع تسهیلات، وزارتخانه مربوطه و اداره اعتبارات بانک مرکزی ضروری می‌باشد.

۲-۱-۱-۷- مجوز زیست‌محیطی پروژه

به منظور اجرای پروژه می‌بایست مجوز زیست‌محیطی آن از سازمان حفاظت محیط زیست اخذ گردد. برای دریافت این مجوز، می‌بایست کارفرمای پروژه اقدام به مکاتبه با ریاست اداره حفاظت محیط زیست منطقه خود نموده و مجوز مورد نیاز را اخذ نماید.

اخذ این مجوز به طور عام برای بسیاری از طرح‌های حوزه آب و فاضلاب و منابع آب اخذ و ارائه می‌گردد؛ با وجود این، برای پروژه‌های بهره‌مند از تسهیلات بانک‌های توسعه‌ای، اخذ و ارائه این مجوز الزامی می‌باشد.

۲-۱-۲- اقدامات مورد نیاز جهت اخذ تسهیلات از بانک برای پروژه

در این بخش کلیه اقدامات و الزاماتی که برای آماده‌سازی یک پروژه جهت اخذ تسهیلات از بانک‌های توسعه‌ای اعطا کننده تسهیلات لازم می‌باشد، به تفسیر بیان گردیده است. این بخش به طور کامل فعالیت‌هایی که از مرحله معرفی یک پروژه تا مبادله موافقت‌نامه تسهیلات لازم است را شرح داده است. شایان ذکر است که به طور کل فرآیندهای پیش‌بینی شده جهت اخذ تسهیلات برای بانک جهانی و بانک توسعه اسلامی مشابه بوده ولی برای بانک تجارت و توسعه اکو، روال متفاوتی می‌بایست طی گردد. به این ترتیب روال ذکر شده و الزامات مربوطه به طور کلی بیان گردیده مگر آن‌که برای یکی از بانک‌های مشروحه، روال دیگری ضروری باشد.

۲-۱-۲-۱- معرفی پروژه به بانک اعطا کننده تسهیلات

انتخاب یک پروژه برای معرفی به بانک توسعه‌ای جهت دریافت تسهیلات در مرحله تنظیم سند همکاری‌های آتی (CAS) میان موسسه اعطا کننده تسهیلات و وزارت امور اقتصادی و دارایی صورت گرفته و به تدریج و طی سال‌های اجرای سند همکاری مربوطه پروژه‌های مشخص شده از طرف سازمان سرمایه‌گذاری و کمک‌های اقتصادی و فنی ایران به

omoorepeyman.ir

موسسه اعطا کننده تسهیلات معرفی شده و روند آماده‌سازی و اخذ تسهیلات در دستور کار طرفین قرار می‌گیرد. روال شروع آماده‌سازی پروژه با موسسه اعطا کننده تسهیلات به شرح زیر خواهد بود:

الف- ارسال درخواست شرکت مادرتخصصی ذی‌ربط (شرکت مهندسی آب و فاضلاب کشور و یا شرکت مدیریت منابع آب ایران) به وزارت نیرو و متعاقب آن به سازمان سرمایه‌گذاری و کمک‌های اقتصادی و فنی ایران به منظور آماده‌سازی پروژه مورد نظر مندرج در سند همکاری‌های آتی؛

ب- ارسال نامه رسمی از سازمان سرمایه‌گذاری به موسسه اعطا کننده تسهیلات حاوی درخواست رسمی شروع فرآیند آماده‌سازی پروژه به همراه معرفی دستگاه اجرایی صاحب پروژه؛ و

ج- اعلام موسسه اعطا کننده تسهیلات مبنی بر موافقت جهت شروع فرآیند آماده‌سازی پروژه و مشخص نمودن تاریخ دقیق اعزام هیات‌های بانک.

۲-۱-۲-۲- آماده‌سازی و ارزیابی پروژه

۲-۱-۲-۲-۱- گزارش امکان‌سنجی پروژه

پس از ارسال و تایید فرم‌های درخواست، سازمان سرمایه‌گذاری و کمک‌های اقتصادی و فنی وزارت امور اقتصادی و دارایی، طی نامه‌ای به مقام عالی وزارت نیرو درخواست ارسال گزارش امکان‌سنجی پروژه را می‌نماید[۱]. این گزارش بر اساس مطالعات موجود و به طور معمول توسط مهندسین مشاور تهیه و ارائه می‌گردد. در این ارتباط شرکت مادرتخصصی مربوطه با برگزاری جلسات مشترک فی‌مابین شرکت دریافت‌کننده تسهیلات و مشاور (یا مشاورین) پروژه معرفی شده و با ارائه فرمت مورد نیاز گزارش امکان‌سنجی، تهیه گزارش مذکور را در دستور کار قرار می‌دهد. نکته قابل توجه، دقت در تهیه گزارش مذکور می‌باشد؛ آن چنان که در مراحل بعد شرح داده خواهد شد، هیات بانک اعطا کننده تسهیلات پس از دریافت گزارشات مذکور جهت بررسی پروژه پیشنهادی طی چندین مرحله به ایران عزیمت کرده و از نزدیک پروژه را با گزارشات ارسالی مطابقت خواهند داد. از این رو تهیه گزارشی دقیق، منطبق با واقعیت و دارای کم‌ترین میزان انحراف از خواسته‌های الزامی بانک اعطا کننده تسهیلات، ضروری می‌باشد.

۱- بسته به ارتباط سازمان سرمایه‌گذاری و کمک‌های اقتصادی و فنی ایران و شرکت مادرتخصصی مربوطه، ارتباطات بین سازمان و دستگاه اخذکننده تسهیلات می‌تواند به طور مستقیم بوده تا در زمان صرفه‌جویی گردد. این مهم در استراتژی ارتباطات طرفین می‌تواند تعریف گردد. همچنین ارتباطات بین دستگاه وام‌گیرنده و بانک اعطاکننده تسهیلات نیز به همین ترتیب می‌تواند به صورت مستقیم برقرار گردد. نکته مهم ارسال کلیه رونوشت‌های مکاتبات و گزارش‌های ارسالی به طرفین، شامل: سازمان سرمایه‌گذاری و کمک‌های اقتصادی و فنی، دستگاه اجرایی (شرکت مادرتخصصی)، وزارت نیرو و موسسه اعطاکننده تسهیلات، می‌باشد. شایان ذکر است در این مرحله شرکت‌های اخذکننده تسهیلات که در اینجا شرکت‌های آب منطقه‌ای و شرکت‌های آب و فاضلاب استانی می‌باشند، حق هیچ گونه ارتباط مستقیم با سازمان سرمایه‌گذاری و یا موسسه اعطاکننده تسهیلات ندارند.

omoorepeyman.ir

- فهرست الزامات یک گزارش امکان‌سنجی جهت ارائه به بانک

گزارش امکان‌سنجی پروژه می‌بایست بر اساس موارد ذکر شده در جدول شماره (۲-۱) ارائه شود. این گزارش می‌بایست حاوی و نه محدود به این مطالب باشد.

جدول ۲-۱- رئوس اصلی گزارش امکان‌سنجی پروژه جهت ارائه به بانک اعطا کننده تسهیلات

۱- توضیحاتی در خصوص موقعیت جغرافیایی و تاریخی شهر محل اجرای پروژه؛
۲- مطالعات زمین‌شناسی و ژئومورفولوژی؛
۳- مطالعات جمعیتی محدوده تحت پوشش محل اجرای پروژه که مواردی از جمله مطالعات جمعیتی، بررسی روال رشد طبیعی و پیش‌بینی جمعیتی را شامل می‌گردد؛
۴- مطالعات آب و هوا و اقلیم محل اجرای پروژه؛
۵- ارائه توجیه اجتماعی لزوم اجرای پروژه؛
۶- تحلیل زیست‌محیطی مشکلات فعلی و اهداف و نتایج زیست‌محیطی حاصل از اجرای طرح و ارائه برنامه مدیریت زیست‌محیطی پروژه؛
۷- گزارش توجیه فنی اجرای پروژه شامل بررسی نیاز آبی منطقه و مصارف خانگی، صنعتی، عمومی و فضای سبز شهری طرح و ضرورت انجام آن
۸- توجیه مالی– اقتصادی طرح که در این بخش تحلیل مالی، تحلیل هزینه، شاخص‌های سودآوری، جریان نقدینگی، هزینه‌های مالی و جداول گردش مالی طرح آورده می‌شود.

۲-۱-۲-۲-۲- گزارش زیست‌محیطی پروژه

گزارش زیست‌محیطی پروژه، از جمله مواردی است که می‌بایست برای دریافت تسهیلات آماده گردیده و با استفاده از آن مجوز زیست‌محیطی مربوط به پروژه دریافت گردد.

در گزارش زیست محیطی پروژه در ابتدا خلاصه اجرایی پروژه آورده می‌شود. در بخش‌های بعدی موارد مطرح شده در خلاصه اجرایی به تفصیل توضیح داده می‌شود. در مجموع می‌توان گفت که معمولا گزارش مطالعات زیست محیطی از بخش‌های زیر تشکیل شده است:

۱- **خلاصه اجرایی؛**

۲- **تشریح پروژه:** این بخش شامل بیان تاریخچه پروژه، مطالعات انجام شده و مجموعه‌ای از اطلاعات کلی در خصوص پروژه و موارد مرتبط با آن است؛

۳- **چارچوب حقوقی، قانونی و مدیریتی:** در این بخش چارچوب قوانین و مقررات و سازمان‌ها و مراجع مرتبط در این حوزه توضیح داده می‌شود؛

۴- **شناخت محیط زیست محدوده مطالعاتی:** در این بخش مشخصات عمومی، اقلیمی و سایر اطلاعات زیست‌محیطی مربوط به محدوده پروژه مورد بررسی قرار می‌گیرد؛

۵- **طرح مدیریت زیست محیطی:** در این بخش ابعاد مختلف مشکلات زیست‌محیطی منطقه مورد بحث قرار می‌گیرد و اثرات ناشی از اجرای پروژه بر روی این موارد و مشکلات مطرح می‌گردد؛ و

۶- **تحلیل گزینه‌های پیشنهادی:** در این بخش گزینه‌های پیشنهادی برای رفع مشکلات منطقه مورد بحث قرار می‌گیرد و مزایا و معایب هر یک از گزینه‌ها بیان می‌شود.

omoorepeyman.ir

- مباحث اصلی گزارش زیست‌محیطی پروژه

مباحث اصلی گزارش مطالعات محیط زیست پروژه که بایستی برای بانک اعطا کننده تسهیلات آماده شده و ارسال گردد، به شرح ارائه شده در جدول (۲-۲) می‌باشد. این گزارش می‌بایست حاوی تمامی این موارد ولی نه محدود به آن‌ها باشد.

جدول ۲-۲- رئوس اصلی گزارش زیست‌محیطی پروژه جهت ارائه به بانک اعطا کننده تسهیلات

اهم مطالب مور نیاز در گزارش زیست‌محیطی پروژه
۱- خلاصه
۱-۲- شرح پروژه
۱-۳- بررسی چارچوب سیاستی، قانونی و مدیریتی
۱-۴- اطلاعات پایه محیط زیست
۱-۵- تحلیل گزینه‌های دیگر به غیر از پروژه پیشنهادی
۱-۶- آثار زیست‌محیطی پروژه پیشنهادی
۱-۷- طرح مدیریت محیط زیست
۱-۷-۱- برنامه پایش محیط زیست
۱-۷-۲- مدیریت و الزامات
۱-۷-۳- برآورد هزینه
۲- شرح فنی پروژه
۲-۱- مقدمه
۲-۲- روش‌های فصلی دفع فاضلاب در شهرها
۲-۳- مشخصات کلی طرح‌های فاضلاب
۲-۴- جمع‌آوری، تصفیه و دفع فاضلاب و لجن
۲-۵- تصفیه لجن و استفاده مجدد آن
۲-۶- هزینه پروژه‌های فاضلاب
۳- بررسی چارچوب راهبردی، قانونی ، مقرارتی و مدیریتی
۳-۱- کلیات
۳-۲- چارچوب راهبردی
۳-۳- چارچوب قانونی و مدیریتی
۳-۴- چارچوب قانونی برای ارزیابی آثار محیط زیستی شهرهای پروژه
۴- اطلاعات پایه محیط زیست
۴-۱- محیط فیزیکی
۴-۲- محدوده پروژه
۴-۳- منابع آب
۴-۴- محیط بیولوژیکی
۴-۵- محیط اقتصادی - اجتماعی
۵- تحصیل گزینه‌های پروژه پیشنهادی
۵-۱- گزینه «بدون پروژه»
۵-۲- «اجرای» پروژه
۶- آثار زیست‌محیطی پروژه پیشنهادی
۶-۱- آثار پروژه بر محیط فیزیکی
۶-۲- آثار پروژه بر محیط بیولوژیکی
۶-۳- آثار پروژه بر محیط اقتصادی- اجتماعی و فرهنگی
(همچنین فصلی با عنوان «مطالعات محیط زیستی پس از پروژه ...» باید انجام شود در صورتی که پروژه قبلا اجرا شده باشد به ویژه در خصوص تصفیه‌خانه‌های فاضلاب و تصفیه‌خانه‌های آب، سرفصل‌های آن با فصل ۶ یکسان است)

omoorepeyman.ir

ادامه جدول ۲-۲- رئوس اصلی گزارش زیست‌محیطی پروژه جهت ارائه به بانک اعطا کننده تسهیلات

اهم مطالب مور نیاز در گزارش زیست‌محیطی پروژه
۷- برنامه مدیریت محیط زیست
۷-۱- اهداف
۷-۲- آثار سوء مهم محیط زیستی
۷-۳- برنامه مدیریت محیط زیست
۷-۴- برنامه پایش محیط زیست
۷-۵- الزامات مدیریت
۷-۶- برآورد هزینه
ضمایم

۲-۱-۲-۲-۳- گزارش بانک‌پذیری[۱] پروژه

پس از تهیه گزارش ارزیابی و گزارش زیست‌محیطی پروژه پیشنهادی طی یک مجموعه منسجم شامل دو گزارش مذکور و اضافه نمودن مستندات تصویری و خلاصه‌ای از گزارش امکان‌سنجی پروژه، گزارش بانک‌پذیری پروژه تهیه و برای بانک اعطا کننده تسهیلات ارسال می‌گردد تا پس از انجام بررسی‌های اولیه توسط بانک و تایید اولیه، اعزام هیات ارزیابی نهایی جهت مبادله تفاهم‌نامه اولیه اخذ تسهیلات در دستور کار قرار گیرد. به طور خلاصه در جدول (۲-۳) ساختار این گزارش ارائه شده است.

جدول ۲-۳- ساختار گزارش بانک‌پذیری پروژه پیشنهادی جهت اخذ تسهیلات

الف- گزارش ارزیابی پروژه
ب- گزارش زیست‌محیطی پروژه
ج- ضمایم، شامل: مستندات تصویری از وضعیت پروژه خلاصه‌ای از مطالعات امکان‌سنجی پروژه پیشنهادی

۲-۱-۲-۲-۴- گزارش PCD[۲] مورد نیاز بانک توسعه اسلامی

گزارشی که به تازگی بر اساس فرمت‌های ابلاغی بانک توسعه اسلامی برای پروژه‌های متقاضی دریافت تسهیلات می‌بایست تهیه و به بانک ارائه گردیده و خلاصه‌ای از تمامی مراحل آماده‌سازی، گزارشات زیست‌محیطی و بانک‌پذیری پروژه می‌باشد، گزارش «سند مفهومی پروژه» یا همان «PCD» می‌باشد. ساختار این گزارش آن چنان که در جدول (۲-۴) نشان داده شده می‌بایست تهیه و تنظیم گردد.

۱- Bankable

۲- Project Concept Document

omoorepeyman.ir

جدول ۲-۴- الزامات و محتوای یک گزارش PCD

اطلاعات پروژه، شامل: کشور وام‌گیرنده بخش مربوط به متقاضی دریافت تسهیلات آخرین وضعیت پروژه از نظر مطالعات و مراحل آماده‌سازی پروژه درصد ریسک پروژه پیشنهادی دستگاه اجراکننده پروژه پتانسیل و ظرفیت اجرایی دستگاه اجرایی پروژه بر اساس تجارب و سوابق قبلی روند و برنامه زمانی تایید پروژه در هیات مدیره بانک توسعه اسلامی دوره اجرای پروژه
اطلاعات تامین مالی پروژه، شامل: مبلغ کل برآورد پروژه مبلغی که بانک توسعه اسلامی تامین خواهد نمود. نحوه مشارکت از طریق سایر منابع مبلغ مشارکت دولت وام‌گیرنده نوع ارائه تسهیلات (از انواع مختلف ترم‌های قابل پرداخت در بانک توسعه اسلامی نظیر: استصناع)
اقدامات مورد نیاز در داخل کشور وام‌گیرنده: آیا MCPs برای کشور وام‌گیرنده انجام شده است؟ آیا استراتژی بخش مورد بررسی قرار گرفته است؟ آیا اولویت اجرایی پروژه مورد ملاحظه قرار گرفته است؟ آیا پروژه دارای ریسک می‌باشد؟ سطح تعهدات بانک به کشور وام‌گیرنده به صورت کلی و برای سال جاری مالی
الف- معرفی
ب- اطلاعات مربوط به کشور وام‌گیرنده: چارچوب اقتصاد کلان کشور- سوابق و اهداف استراتژی و چالش‌های توسعه کشور وام‌گیرنده
ج- سوابق بخش وام‌گیرنده: کلیات زیربخش‌های مربوط به نوع پروژه اجرایی (به عنوان مثال، بخش‌های اصلی: سد و شبکه‌های آبیاری و زهکشی، طرح‌های آبرسانی، طرح‌های فاضلاب و ...)
د- توجیه برای مشارکت بانک توسعه اسلامی در پروژه معرفی شده
ه- توصیف پروژه پیشنهادی: مبدا پیدایش پروژه و وضعیت آماده‌سازی منافع حاصله از اجرای پروژه مولفه‌های پروژه ترتیبات اجرا و تدارکات پروژه دستگاه اجرایی مربوطه
و- اطلاعات مالی پروژه: جدول کلان برنامه‌ریزی تامین مالی پروژه
ز- ریسک‌های پروژه
ح- نکات کلیدی: موارد و مسایلی که طول دوره ارزیابی پروژه توسط بانک توسعه اسلامی، مورد توجه قرار گرفت.
ضمایم
جدول اختصارات و علامت‌های اختصاری

omoorepeyman.ir

۲-۱-۲-۳- سفرهای ارزیابی هیات‌های بانک جهت آماده‌سازی پروژه

پس از انجام مکاتبات و پیگیری‌های لازم، هیات بانک برای انجام بررسی‌های لازم، سفر ارزیابی را انجام می‌دهند و در جریان این سفر طی جلسات مختلف طرح پیشنهادی، پیشینه پروژه، شرح اقدامات انجام شده تا کنون، گزارشات فنی، مالی و زیست‌محیطی و نیز بخشی از توانمندی‌های کارفرما در اجرای پروژه‌های مشابه، به نمایندگان بانک ارائه می‌گردد و نمایندگان بانک از بخشی از این توانمندی‌ها بازدید می‌نمایند.

بازدید هیات اعزامی بانک از وضعیت پروژه و منطقه بسیار مهم و حایز اهمیت بوده به ویژه آن که با توجه به اهداف و سیاست‌های تعریف شده برای این موسسات که در اساسنامه آن‌ها پیش‌بینی گردیده است، توسعه پایدار، فقرزدایی و در نظر گرفتن کلیه تبعات اجتماعی و فرهنگی پروژه‌های پیشنهادی از اهمیت بسیاری برخوردار بوده، به نحوی که با انجام مصاحبه‌های مستقیم با ساکنین منطقه، مزایا و تبعات اجرای پروژه و نحوه جبران این تبعات و برنامه دستگاه اجرایی برای هر چه موثرتر شدن پروژه پیشنهادی، علاوه بر اهداف اولیه و موارد کلیدی و مورد توجه هیات‌های اعزامی برای ارزیابی پروژه می‌باشد که می‌بایست به دقت مورد توجه قرار گیرد.

۲-۱-۲-۴- تنظیم و مبادله تفاهم‌نامه اولیه اعطای تسهیلات

در پایان سفر هیات اعزامی بانک توسعه اسلامی جهت طی کردن مراحل آماده‌سازی پروژه و پس از نهایی شدن کلیه اجزای طرح، تفاهم‌نامه[۱] اولیه پروژه مبادله و به امضای طرفین رسیده و مراحل نهایی جهت طرح پروژه در هیات مدیره بانک توسعه اسلامی برای تصویب و شروع پروژه آغاز می‌گردد. فرمت پیشنهادی و پایه جهت تهیه یک تفاهم‌نامه اولیه اخذ تسهیلات به شرح ارائه شده در جدول (۲-۵) می‌باشد:

جدول ۲-۵- الزامات و محتوای تفاهم‌نامه اخذ تسهیلات

۱- زمان، مکان و نام پروژه
۲- نمایندگان و افراد حاضر در مبادله تفاهم‌نامه
۳- اهداف پروژه، شامل: - مشخصات کلی پروژه و خلاصه احجام اجرایی
۴- مولفه‌های کلی پروژه که از طریق دولت و بانک مربوطه تامین اعتبار خواهد شد، شامل: - جزییات مولفه‌های تعریف شده برای پروژه - خدمات مشاوره‌ای مورد نیاز پروژه - خدمات مدیریت پروژه مورد نیاز - حسابرسی مالی پروژه - کارگاه شروع پروژه - سایر اجزا: نظیر برگزاری دوره‌های آموزشی، پروژه‌های تحقیقاتی و ...

۱- Memorandome of Understanding (MOU)

omoorepeyman.ir

ادامه جدول ۲-۵- الزامات و محتوای تفاهم‌نامه اخذ تسهیلات

۵- ریز برآورد اجزای مختلف پروژه
۶- برنامه زمان‌بندی اجرای پروژه
۷- روش‌های برگزاری مناقصات و انتخاب و ارجاع کار به پیمانکاران و تامین‌کنندگان
۸- برنامه زمان‌بندی جذب تسهیلات
۹- تاریخ احتمالی و پیش‌بینی شده برای امضا و موثر شدن موافقت‌نامه تسهیلات
۱۰- زمان‌بندی توافق شده انجام اقدامات لازم
۱۱- اقدامات لازم جهت بهره‌برداری و تضمین پایداری پروژه پس از تکمیل

۲-۱-۲-۵- مبادله قرارداد اعطای تسهیلات

۲-۱-۲-۵-۱- مبادله قرارداد اعطای تسهیلات، بانک تجارت و توسعه اکو

با توجه به آن که روال مورد نیاز جهت اخذ تسهیلات از بانک تجارت و توسعه اکو در مرحله مبادله قرارداد اعطای تسهیلات، تا حدی متفاوت با دو بانک جهانی و بانک توسعه اسلامی می‌باشد، این فرآیند به صورت جداگانه و به طور اخص برای بانک مذکور ارائه گردیده است.

الف- مراحل مربوط به مبادله برگه شرایط[۱] و نامه درخواست[۲]

پس از انجام سفرهای آماده‌سازی و ارزیابی پروژه توسط هیات اعزامی بانک تجارت و توسعه اکو و رفع ابهامات و سؤالات موجود در خصوص پروژه معرفی شده، بانک مذکور فرمت اولیه نامه درخواست و برگه شرایط را از طریق وزارت امور اقتصادی و دارایی به دستگاه وام‌گیرنده ارسال می‌نماید. این دو فرم ارسال می‌بایست تکمیل و جهت انجام مراحل مربوط به امضای قرارداد وام پس از تایید سازمان سرمایه‌گذاری به بانک تجارت و توسعه اکو ارسال گردد. تعاریف هر یک از این دو فرمت به شرح زیر می‌باشد.

ب- نامه درخواست

نامه درخواست، درخواستی است که به امضای بالاترین مقام اجرایی (مدیرعامل) شرکت گیرنده تسهیلات می‌رسد و بر مبنای آن، گیرنده تسهیلات درخواست خود را به همراه اعلام قبول ضوابط بانک ارسال می‌نماید. فرمت خام این درخواست در صفحه بعد ارائه گردیده است. این درخواست می‌بایست در فرمت سربرگ گیرنده تسهیلات تهیه و پس از امضاء به بانک تجارت و توسعه اکو ارسال گردد.

omoorepeyman.ir

۱- Term Sheet
۲- Request Letter

- نمونه نامه درخواست جهت اخذ تسهیلات از بانک تجارت و توسعه اکو

REQUEST LETTER

ECO Trade and Development Bank
Meclisi Mebusan Cad., No 13, Kat: 6
Salıpazarı/İstanbul/Turkey

Re: Requesting Project Finance Facility for [Insert Name of project]

Dear Sirs,

1- We announce that [Insert Borrower Name] (the "Company") is contemplating the mentioned project through [Insert the Name of executive agency of the project id the borrower does not do project by itself]
2- We confirm the interest of the company to using ECO Trade and Development Bank (the "Bank") project finance facilities for the Project.
3- We undertake to reimburse the Bank for its out-of-pocket expenses (the "Expenses") incurred in connection with the preparation of the Bank's financing, and the preparation, drafting, negotiation and review of the financing documentation and any other documents related to the financing documentation. Expenses typically include, among others, such costs as the Bank staff's travel expenses, fees and expenses of technical consultants (Internal and/or external) and outside legal counsel retained by the Bank. We undertake to pay any fees and expenses incurred by the Bank in connection with obtaining outside legal counsel advice directly to the outside counsel appointed by the Bank or as the Bank may direct.
4- We undertake not to disclose or make any public statement regarding the Bank's interest in considering participation in the Project without the Bank's prior written approval.

[Insert the Name]
Chairman and Managing Director
[Insert Borrower Name]

ج- برگه شرایط

برگه شرایط اولیه در برگیرنده شرایط و ضوابط عمومی و اختصاصی مربوط به تسهیلات است که می‌بایست توسط گیرنده تسهیلات و وزارت امور اقتصادی و دارایی به دقت مورد بررسی قرار گرفته و در نهایت پس از تایید به بانک

omoorepeyman.ir

تجارت و توسعه اکو ارسال گردد. در بررسی برگه شرایط اولیه، علاوه بر این که کلیات طرح و مشخصات تکنیکی آن می بایست مطالعه و کنترل گردد، نکات زیر باید مورد دقت نظر خاص قرار گیرد:

- گیرنده وام، شرح پروژه و مبلغ تسهیلات؛
- دوره وام[۱] که می‌بایست شامل دوره کلی وام شود که در آن مدت زمان دوره استراحت نیز تعیین شده باشد؛
- حداقل نرخ بهره[۲]: این عدد به صورت سالانه بیان شده است و مطابق با توافقات انجام شده است؛
- مبنای نرخ بهره[۳]: این عدد معمولا لیبور[۴] شش ماهه در نظر گرفته می‌شود.
- بازپرداخت بهره[۵]: دوره‌های بازپرداخت سود تسهیلات است. در بانک تجارت و توسعه اکو بر خلاف سایر بانک‌های توسعه‌ای، سود تسهیلات در زمان اجرای پروژه و در فواصل زمانی مشخص بازگردانده می‌شود که این فواصل در این آیتم تعیین می‌شود و در پروژه‌های قبلی این فواصل ۶ ماهه در نظر گرفته شده است.
- حق تعهد[۶]: این رقم از زمان اولین جذب و از اولین زمانی که حداکثر ۳۰ روز پس از تاریخ اولین جذب می‌باشد محاسبه می‌گردد و در واقع کارمزد بخشی از وام است که هنوز جذب نشده و در نزد بانک تجارت و توسعه اکو مانده است. این مبلغ می‌بایست در تاریخ بعدی سررسید وام پرداخت گردد.
- دوره اعتبار[۷]: مدت زمانی است که از تاریخ اولین جذب، جریان تسهیلات ادامه دارد و در واقع مدت زمانی است که می‌بایست تاریخ تکمیل پروژه باشد.
- دوره مهلت[۸]: مدت زمان تنفس در نظر گرفته شده برای پروژه است. در طول زمان تنفس بازپرداخت اصل تسهیلات وجود نداشته و پس از این تاریخ می‌بایست مطابق با توافقات انجام شده بازپرداخت اصل تسهیلات آغاز گردد. معمولا این زمان به اندازه دوره ساخت پروژه به علاوه یک مهلت ۶ ماهه است.
- پیش کارمزد[۹]: درصدی از کل مبلغ وام است که به عنوان پیش کارمزد، قبل از اولین جذب، کسر می‌گردد.
- میزان جذب[۱]: بیان‌کننده مبلغ در نظر گرفته شده برای حداقل میزان جذب است. در بانک تجارت و توسعه اکو مبالغ جذب می‌بایست به صورت یک جا درخواست گردد و این مبالغ به صورت تن‌خواه به حساب کارفرما

۱- Tenor
۲- Interest Rate Margin
۳- Interest Rate Basis
۴- Labor
۵- Interest Payments
۶- Commitment Fee
۷- Availability Period
۸- Grace Period
۹- Front End Commission

omoorepeyman.ir

واریز می‌گردد تا کارفرما مطابق با صورت وضعیت‌های پیمانکاران و مشاوران، پرداخت‌ها را انجام داده و مستندات را به بانک ارسال نماید. حداقل میزان جذب در این آیتم تعیین می‌گردد.

- بازپرداخت اصل[۲]: در این آیتم تعیین می‌شود که بازپرداخت اصل تسهیلات از چه تاریخی آغاز می‌گردد.
- هزینه پیش‌پرداخت[۳]: درصدی از پیش‌پرداخت است.
- مالیات و عوارض[۴]: مالیات و سایر عوارض اجباری را شامل می‌شود که در این آیتم قید می‌گردد که پرداخت آن به عهده چه کسی است. در توافقات و تسهیلات معمول، این عوارض و مالیات بر عهده کارفرما بوده است.
- در آیتم‌های بعد، استاندارد حسابرسی مورد استفاده، ضمانت‌نامه‌های مورد درخواست، شرایط مربوط به دریافت اولین جذب، پیش شرایط مربوط به کلیه جذب‌ها و شرایط مربوط به فسخ پیمان قید می‌گردد.
- آیتم دیگری که می‌بایست مورد توجه قرار گیرد قوانین حاکم بر قرارداد[۵] و مراکز داوری[۶] است. که در این آیتم‌ها تعیین می‌شود که در صورت بروز اختلاف، قوانین و دادگاه‌های کدام کشور می‌توانند برای داوری و حکمیت مورد استفاده قرار گیرند. پس از بررسی، مذاکرات و در نهایت تایید ضوابط و مفاد برگه شرایط، این برگه به امضای مدیرعامل شرکت گیرنده تسهیلات رسیده و توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی به بانک تجارت و توسعه اکو ارسال می‌گردد. در نهایت بانک پس از دریافت برگه شرایط امضاء شده توسط کارفرما، آن را تایید، امضا و یک نسخه را به گیرنده تسهیلات ارسال می‌نماید.

د- مراحل مربوط به مبادله موافقت‌نامه وامی تسهیلات از بانک تجارت و توسعه اکو

پس از امضای برگه شرایط مربوط به پروژه و تسهیلات و تصویب اعطای تسهیلات در جلسه هیات مدیره بانک تجارت و توسعه اکو، نسخه اولیه قرارداد وامی[۷] توسط نماینده بانک به دفتر وام‌ها، مجامع و موسسات بین‌المللی سازمان سرمایه گذاری وزارت امور اقتصادی و دارایی ارسال می‌گردد. این دفتر همزمان با انجام بررسی‌های کارشناسی مربوط به خود، نسخه‌ای از قرارداد را جهت بررسی و در نهایت پذیرش و امضا، در اختیار گیرنده تسهیلات قرار می‌دهد. مواردی که توصیه می‌گردد تا کارفرما در خصوص آن‌ها دقت نظر داشته باشد عبارت است از:

۱- Disbursement
۲- Principle Payment
۳- Prepayment Fee
۴- Taxes and Mandatory Charges
۵- Applicable Law
۶- Place for Jurisdiction
۷- Loan Agreement

omoorepeyman.ir

- شرح محدوده و مشخصات فنی پروژه که می‌بایست در قرارداد به صورت درست و مطابق با توافقات بـه عمـل آمده درج گردیده باشد؛
- مشخصات مربوط به گیرنده تسهیلات که در بخش‌های مختلفی از قرارداد آمده است؛
- با توجه به این که سیستم جذب در تسهیلات بانک تجارت و توسعه اکو به صورتی است که جـذب در مقـاطع زمانی مشخص و به صورت واریز مبالغ تعیین شده به حساب کارفرما می‌باشد[۱]، مـی‌بایسـت کنتـرل گـردد تـا زمان‌بندی و مبلغ ذکر شده در قرارداد، مشابه برگه شرایط مورد توافق باشد؛
- لازم است در قسمت شرایط کلی وام و در بند مربوط به سود تسهیلات، میزان سود و سایر بازگشت‌ها از جمله حق تعهد[۲] و کارمزد یک باره[۳] مطابق با مبالغ ذکر شده در شرایط اولیه قرارداد باشد. شایان ذکر است که حق تعهد در واقع کارمزد بخشی از وام است که هنوز جذب نشده و در نزد بانک تجارت و توسعه اکو مانـده اسـت. این مبلغ می‌بایست در تاریخ بعدی سررسید وام پرداخت گردد و کارمزد یک باره سودی است که مـی‌بایسـت در ازای مبلغ جذب شده از تسهیلات با بانک پرداخت گردد؛
- شرایط مربوط به اولین جذب یعنی الزامات و مواردی می‌بایست قبل از موثر شدن وام فراهم گردد و مستندات آن به بانک ارسال شود. این الزامات در بخش مربوط به خود تشریح می‌گردد؛
- مهلت در نظر گرفته شده برای اولین جذب[۴] که در قراردادهای تسهیلات بانـک تجـارت و توسـعه اکـو بـه طـور معمول (۶) ماه در نظر گرفته می‌شود و می‌توان با درخواست و انجام مذاکره این زمان را تا (۹) ماه افزایش داد؛ و
- در قراردادهای بانک تجارت و توسعه اکو با توجه به این‌که تاکنون مرجع حل اختلاف دادگاه‌های کشور انگلستان بوده، لازم است که یک شرکت به عنوان "Process Agent" به بانک معرفی گردیـده و مـورد تاییـد بانـک قـرار گیرد. این شرکت در واقع نماینده وام‌گیرنده در صورت بروز اختلاف است و می‌بایسـت مکـان شـرکت در کشـور انگلستان (کشور ذی‌صلاح به منظور حل اختلاف) باشد تا در صورت لزوم بتواند موارد را پی‌گیری نماید.

گیرنده تسهیلات، پس از مذاکره با نماینده بانک و در نهایت تایید شرایط مندرج در قرارداد وامی، تایید قرارداد را طی نامه‌ای به دفتر وام‌ها، مجامع و موسسات بین‌المللی وزارت امور اقتصادی و دارایی اعلام می‌نماید و ایـن سـازمان پـس از دریافت تاییدیه گیرنده تسهیلات و اداره تامین اعتبارات ارزی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و نیز با در نظر گرفتن نقطه نظرات خود سازمان، اعلام موافقت با مفاد موافقت‌نامه وامی را به بانک تجارت و توسعه اکو ارسال می‌نماید.

۱- پرداخت‌ها به صورت تنخواه در اختیار گیرنده تسهیلات می‌باشد.

۲- Commitment fee

۳- Front End Fee

۴- Cut Off Date

omoorepeyman.ir

پس از موافقت طرفین با مفاد قرارداد وامی، این قرارداد به امضای طرفین وام یعنی گیرنده تسهیلات و بانک تجارت و توسعه اکو رسیده و قرارداد تسهیلات از تاریخ امضا لازم‌الاجرا می‌گردد.

لازم به ذکر است که پس از این مرحله، بانک فاکتورهای مربوط به هزینه مشاوران مربوط به بررسی فرم‌های حقـوقی را بر طبق قرارداد از وام کسر می‌کند و به وام‌گیرنده ارسال می‌نماید.

omoorepeyman.ir

omoorepeyman.ir

فصل ۳

اقدامات مورد نیاز بعد از موثر شدن تسهیلات

omoorepeyman.ir

omoorepeyman.ir

اقدامات مورد نیاز پس از موثر شدن وام به دو دسته کلی زیر تقسیم می‌گردد:

- انتخاب عوامل اجرایی شامل مشاورین، پیمانکاران و یا خرید کالا و خدمات جهت اجرای موضوع عملیات پروژه؛
- انجام پی‌گیری‌های لازم جهت نظارت بر حسن اجرا، تهیه گزارشات نظارتی فنی، مالی و سایر اقدامات مورد نیاز داخلی و خارجی بر حسب مورد؛

بدیهی است در این مرحله از اخذ تسهیلات، موارد و نکات زیر از بیش‌ترین اهمیت برخوردار بوده و می‌بایست به دقت پی‌گیری گردد:

۱- جذب به موقع و حداکثری اعتبار بلوکه شده در قالب تسهیلات اعطایی؛

۲- انتخاب عوامل اجرایی پروژه مطابق برنامه زمان‌بندی مورد انتظار؛

۳- رعایت برنامه زمان‌بندی جذب؛

۴- کیفیت در اجرای پروژه؛ و

۵- کارآیی و ایجاد ارتباط و تعامل سازنده با موسسات اعطا کننده تسهیلات به منظور تهیه و ارائه گزارشات مورد نیاز از روند موثر و مناسب هزینه‌کرد تسهیلات.

موارد فوق‌الذکر بسیار حایز اهمیت بوده و در تعاملات آتی موسسه اعطا کننده تسهیلات با بخش دریافت‌کننده تسهیلات بسیار موثر خواهد بود. در این بخش از راهنما، به صورت جداگانه ابتدا به نحوه تدارکات پروژه‌های بهره‌مند از تسهیلات بانک‌های توسعه‌ای پرداخته و روال‌ها، فرآیندها و اقدامات مورد نیاز جهت انتخاب مشاورین و پیمانکاران ارائه خواهد شد. بدیهی است بسته به تفاوت فرآیندهای تعریف شده از سوی هر یک از موسسات اعطا کننده تسهیلات، دسته بندی لازم و روال مربوطه به طور کامل شرح داده شده و موارد افتراق تبیین گردیده است.

در بخش بعدی، اقدامات و هماهنگی‌های لازم جهت تهیه گزارشات مورد انتظار و نحوه تهیه این گزارشات تبیین و ارائه خواهد شد تا هر یک از بهره‌برداران از این راهنما، به روشنی با الزامات تهیه گزارشات مورد نیاز در این بخش آشنا گردند. بدیهی است به صورت جداگانه فرآیند و الزامات مربوط به تهیه، بررسی، ارسال، اخذ تاییدیه و دریافت صورتحساب‌ها از موسسه اعطا کننده تسهیلات نیز در این بخش شفاف‌سازی و شرح داده خواهد شد.

۳-۱- اقدامات مورد نیاز جهت انتخاب عوامل اجرایی پروژه بهره‌مند از تسهیلات بانک توسعه‌ای

از مهم‌ترین مراحل اخذ و هزینه‌کرد تسهیلات به منظور اجرای یک پروژه عمرانی تعریف شده، انتخاب عوامل اجرایی مناسب و کارآمد می‌باشد. آن گونه که مشخص است، اخذ تسهیلات از بانک‌های توسعه‌ای نه تنها به عنوان یک روش تامین منابع مالی ارزان و مناسب قلمداد می‌گردد، بلکه با ایجاد فضایی بین‌المللی و حضور تامین‌کنندگان منابع اعتباری بین‌المللی با تجربیات جهانی، می‌تواند بسترساز رشد و توسعه نظام فنی و اجرایی کشور دریافت‌کننده تسهیلات باشد. به این مفهوم که به عنوان بخشی از الزامات اخذ تسهیلات از بانک‌های توسعه‌ای، به طور معمول، قوانین و مقررات تعیین شده در انتخاب

omoorepeyman.ir

عوامل اجرایی مورد استفاده توسط بانک اعطا کننده تسهیلات بر قوانین و مقررات نظام فنی و اجرایی داخل کشور دریافت کننده تسهیلات حاکم بوده و جاری می‌باشد[۱]. از این رو، استفاده از ترم‌های بین‌المللی در فرآیند انتخاب عوامل اجرایی و درج آگهی‌های بین‌المللی برای انتخاب مشاور و پیمانکار پروژه‌های تامین اعتبار شده از سوی بانک توسعه‌ای مربوطه، فرصتی را برای ورود تجارب ارزشمند بین‌المللی و ارتقا نظام فنی و اجرایی کشور و ظرفیت‌سازی نیروی انسانی فراهم خواهد نمود. با وجود این، وجود پاره‌ای تناقضات فی‌مابین روال داخلی انتخاب عوامل اجرایی و فرآیندهای مورد تایید موسسات اعطا کننده تسهیلات، می‌تواند مشکلات اساسی را در این ارتباط به وجود آورد که به این ترتیب توجه جدی و حساسیت در این بخش از اخذ و هزینه‌کرد تسهیلات را دو چندان می‌نماید. بدیهی است با توجه محدودیت زمانی جذب تسهیلات اعطایی بانک‌های توسعه‌ای و روال‌های تعریف شده به منظور انتخاب عوامل اجرایی، اجرای پروژه، هزینه‌کرد و دریافت صورتحساب‌ها و ...، دقت در مرحله تدارکات پروژه‌ها یکی از مهم‌ترین و کلیدی‌ترین بخش‌های پروژه‌ها بوده و می بایست به طور جدی مراقبت گردد. در این ارتباط، تدوین یک برنامه زمان‌بندی اولیه منطبق بر مولفه‌های تعریف شده تسهیلات و زمان پیش‌بینی شده برای جذب تسهیلات بسیار راهگشا و ضروری می‌باشد.

۳-۱-۱- اصول و مفاهیم کلی

۳-۱-۱-۱- برنامه زمان‌بندی تدارکات[۲]

برنامه زمان‌بندی در ابتدای شروع انتخاب عوامل اجرایی تهیه و تدوین می‌گردد. توصیه می‌شود در موعد زمانی امضای قرارداد وام، این برنامه زمان‌بندی بر اساس مشخصات اجرایی، اعتباری و زمانی تسهیلات تهیه و ارائه گردیده و به طور معمول بخشی از آماده‌سازی لازم جهت انتخاب عوامل مربوطه می‌تواند حتی قبل از مبادله رسمی موافقت‌نامه اخذ تسهیلات و موثر شدن وام آغاز شود. آن چنان که مشخص است جذب به موقع تسهیلات، یکی از کلیدی‌ترین معیارهای سنجش موفقیت پروژه بوده، از این رو، دقت و حساسیت جهت استفاده حداکثری از زمان دوره جذب تسهیلات می بایست به طور کامل در برنامه زمان‌بندی تدارکات پروژه رعایت گردد.

۱- بدیهی است به طور معمول بانک‌های اعطاکننده تسهیلات از کشورهای متعددی تشکیل می‌گردند که هریک به نوبه خود دارای قوانین و نظام فنی و اجرایی مختص خود می‌باشند. برای هماهنگی و عدم سردرگمی برای اخذ تسهیلات از بانک، موسسه اعطاکننده تسهیلات به جای استفاده از قوانین مختص به هر کشور، قوانین خود را تدوین نموده و ملاک عمل قرار می‌دهد. به این ترتیب به عنوان مثال در بانک توسعه اسلامی که از ۵۶ کشور عضو تشکیل گردیده (که هر یک دارای قوانین نظام فنی و اجرایی خود می‌باشند)، به صورت متحدالشکل از قانون بانک برای دریافت و هزینه‌کرد تسهیلات اعطایی استفاده می‌گردد. مسلما استفاده از قوانین مختلف برای بانک عملا میسر نبوده و غیرممکن می‌باشد. به عنوان یک شرط اساسی تبعیت از قوانین حاکم و تعریف شده از سوی بانک جهت انتخاب عوامل اجرایی و هزینه‌کرد اعتبارات اعطایی از شروط استفاده از این تسهیلات می‌باشد. شایان ذکر است با توجه به نوع قوانین و پتانسیل پیش‌بینی شده در این قوانین، تجربه بکارگیری نظام فنی و اجرایی بین‌المللی که در نوع خود بسیار مترقی و جامع می‌باشد، نه تنها یک تهدید بلکه به عنوان یک فرصت استثنایی برای کشور دریافت‌کننده تسهیلات خواهد بود.

۲- Procurement Plan

omoorepeyman.ir

نمونه‌ای از برنامه زمان‌بندی تدارکات انتخاب مشاورین و نمونه‌ای از برنامه زمان‌بندی تدارکات کالا، پیمانکاران و خدمات در لوح فشرده مربوطه، ارائه گردیده است. این برنامه زمان‌بندی به عنوان نمونه بوده، می‌تواند در قالب‌های متفاوت و با استفاده از نرم‌افزارهای ویژه تهیه برنامه زمان‌بندی[۱] تهیه و ارائه گردد.

در برنامه تدارکات مولفه‌های پروژه، توجه به موارد زیر، ضروری است[۲]:

وام‌گیرنده باید به عنوان بخشی از آماده‌سازی طرح، برنامه تدارکات مورد قبول بانک را که در برگیرنده موارد زیر باشد، قبل از انجام مذاکرات مربوط به وام جهت تایید در اختیار بانک یاد شده قرار دهد:

الف- پیمان‌های مربوط به تدارک کالا، پیمانکاران و یا خدمات مورد نیاز اجرای طرح طی دوره دست کم ۱۸ ماهه اول؛

ب- روش‌های پیشنهادی برای تدارکات این نوع پیمان‌ها که تحت موافقت‌نامه وام مجاز باشند؛

ج- روش‌های بررسی تدارکات توسط بانک اعطا کننده تسهیلات؛

د- وام‌گیرنده باید برنامه تدارکات دوره طرح را به طور سالانه یا هرگاه لازم باشد به روزرسانی کند؛ و

هـ- وام‌گیرنده تعهد نماید که برنامه تدارکات را به صورتی که توسط بانک به تصویب رسیده است، اجرا خواهد نمود.

۳-۱-۱-۲- بازه شرکت‌های مناقصه‌گر

همان طور که مشهود است اخذ تسهیلات از بانک‌های توسعه‌ای علاوه بر تامین منابع مالی، زمینه حضور بین‌المللی شرکت‌های پیمانکار و مشاور بین‌المللی در مناقصه‌های تامین مالی شده از طریق این تسهیلات را فراهم می‌نماید. در این راستا، امکان حضور شرکت‌های مختلف در این مناقصات در سه دسته کلی زیر تعیین می‌گردد که به طور معمول در هنگام تهیه تفاهم‌نامه اولیه اخذ تسهیلات بین هیات اعزامی از بانک و موسسه دریافت‌کننده تسهیلات مورد توافق واقع شده و نهایی می‌گردد. در این ارتباط ۳ دسته‌بندی کلی برای حضور شرکت‌های مختلف از کشورهای متفاوت در مناقصات به شرح زیر ممکن خواهد بود:

الف-مناقصه برای شرکت‌های داخلی (ملی) یا مناقصه NCB[۳]: در این دسته‌بندی فقط شرکت‌های ثبت شده و تابع قوانین کشور دریافت‌کننده تسهیلات، امکان حضور در مناقصه را خواهند داشت.

ب- مناقصه برای شرکت‌های عضو بانک اعطا کننده تسهیلات یا مناقصه MC/ICB[۴]: تنها شرکت‌هایی که عضو بانک توسعه‌ای اعطا کننده تسهیلات می‌باشند و یا در آن کشور ثبت شده‌اند، در این مناقصه می‌توانند حاضر گردند.

۱- به عنوان نمونه، نرم‌افزار MSP (Microsoft Project)

۲- برگرفته از دستورالعمل‌های مورد تایید بانک‌های توسعه‌ای

۳- National Competitive Bidding (NCB)

۴- Member Conturies Competitive Bidding (MC/ICB)

omoorepeyman.ir

ج- **مناقصه بین‌المللی یا مناقصه ICB**[۱]: در این نوع مناقصه کلیه شرکت‌های بین‌المللی و ملی می‌توانند در مناقصه حاضر و شرکت نمایند.

۳-۱-۱-۳- درج فراخوان و انتشار آگهی

۳-۱-۱-۳-۱- بانک جهانی

اطلاع‌رسانی به موقع در خصوص فرصت‌های پیش‌آمده برای شرکت در مناقصه از ضروریات مناقصه رقابتی می‌باشد. برای طرح‌هایی که مشمول مناقصه رقابتی بین‌المللی می‌شوند، لازم است وام‌گیرنده پیش‌نویس آگهی تدارکات عمومی را تهیه و به بانک جهانی ارائه نماید. بانک جهانی ترتیب انتشار آن را در نشریه سازمان ملل Development Business online[۲] و در نشریه Development Gateway dgMarket[۳] می‌دهد. آگهی باید شامل اطلاعاتی راجع به وام‌گیرنده (یا وام‌گیرنده احتمالی) مبلغ وام و منظور از وام، حجم تدارکات تحت شرایط مناقصه رقابتی بین‌المللی و نام و شماره تلفن (یا شماره نمابر) و نشانی نماینده وام‌گیرنده که مسئول تدارکات می‌باشد و نشانی الکترونیکی که آگهی‌های تدارکات ویژه در آن اعلام می‌شود، باشد. تاریخ پیش‌بینی شده برای در دسترس بودن اسناد پیش‌صلاحیت یا اسناد مناقصه، در صورتی که مشخص شده باشد، باید ذکر شود. مدارک پیش‌صلاحیت یا اسناد مناقصه (بنا به مورد) نباید قبل از تاریخ انتشار آگهی تدارکات عمومی[۴] (GPN) علنی شود. فرمت استاندارد نمونه آگهی (GPN) در نرم‌افزار ارائه گردیده است.

دعوت برای تعیین پیش‌صلاحیت یا شرکت در مناقصه (بنا به مورد) باید به عنوان آگهی تدارکات ویژه[۵] (SPN) دست کم در یک روزنامه کثیرالانتشار ملی کشور وام‌گیرنده (یا در روزنامه رسمی یا از طریق سیستم الکترونیکی با دسترسی آزاد) آگهی شود. آگهی‌های یاد شده باید در UNDB online و dg Market نیز منتشر شود. در آگهی‌ها باید زمان کافی برای اینکه شرکت‌کنندگان احتمالی در مناقصه بتوانند اسناد تعیین پیش‌صلاحیت یا اسناد مناقصه را دریافت و پیشنهادشان را تهیه و ارائه دهند، در نظر گرفته شود. فرمت استاندارد نمونه آگهی تدارکات ویژه (SPN) در لوح فشرده مربوطه ارائه گردیده است.

۱- International Competitive Bidding (ICB)

۲- UNDB یکی از نشریات سازمان ملل است. اطلاعات راجع به اشتراک آن را می توان از نشانی زیر به‌دست آورد:
Development Bussiness, United Nations GCPO BOX 5850, NewYork, NY 10163-5850, USA (website: www.devbusiness.com; Email: dbsubscribe@un,org)

۳- Development Gateway Market پایگاه الکترونیکی نشانی زیر می‌باشد:
Development Gateway Foundation, 1889 F Street, N.W.

۴- General Procurement Notice (GPN)

۵- Specific Procurement Notice (SPN)

omoorepeyman.ir

۳-۱-۱-۳-۲- بانک توسعه اسلامی

بر اساس قوانین و دستورالعمل‌های بانک توسعه اسلامی، به منظور افزایش کارآیی و انتخاب عوامل اجرایی/ مشاور مناسب، تا حد ممکن می‌بایست با انتشار فراخوان عمومی، زمینه مشارکت شرکت‌های قوی و دارای توان مناسب و دانش لازم را در مناقصات مربوطه فراهم نمود.

پس از امضای موافقت‌نامه تسهیلات، آگهی تدارکات عمومی (GPN) می‌بایست درج گردد. این آگهی می‌بایست در وب سایت بانک توسعه اسلامی (IDB) نیز درج گردد.

در مواردی که در نظر است مناقصه به صورت بین‌المللی برگزار گردیده و فقط محدود به شرکت‌های داخلی کشور وام گیرنده یا شرکت‌های ثبت شده در کشورهای عضو نباشد، این آگهی باید در مجلات و روزنامه‌های بین‌المللی درج و انتشار یابد.

در درج آگهی در مناقصات تامین اعتبار شده از طریق بانک توسعه اسلامی (IDB) توجه به نکات زیر ضروری است:

الف- در صورتی که بر اساس تفاهم‌نامه اولیه وام مقرر گردیده مناقصه به صورت داخلی (کشور وام‌گیرنده) برگزار گردد، درج آگهی در روزنامه‌های داخل کشور و یا نشریات با توزیع محدود، بلامانع می‌باشد.

ب- در صورتی که مناقصه به صورت بین‌المللی و یا در سطح کشورهای عضو برگزار می‌گردد، آگهی برگزاری مناقصه می‌بایست به صورت بین‌المللی و در نشریات دارای برد بین‌المللی و وب سایت بانک توسعه اسلامی درج گردد. بدیهی است در صورتی که مناقصه بین‌المللی باشد، درج آگهی صرفا در روزنامه‌های انگلیسی زبان داخلی کفایت نکرده و می‌بایست درج آگهی در روزنامه‌های بین‌المللی صورت پذیرد.

ج- درج آگهی می‌بایست به صورت فیزیکی بوده و برخلاف بانک جهانی که انواع دیجیتال انتشار آگهی را مورد پذیرش قرار می‌دهد، درج آگهی در مناقصات تامین اعتبار شده از سوی بانک توسعه اسلامی (IDB) حتما می بایست به صورت فیزیکی صورت پذیرد.

د- در فرآیند انتخاب مشاور می‌بایست زمان کافی برای پاسخ به آگهی و ارسال نامه ابراز تمایل جهت شرکت در مناقصه به همراه سوابق اجرایی و عملیاتی، لیست افراد کلیدی، نرم‌افزارها و سایر موارد، پیش‌بینی شده و در متن آگهی درج گردد. این زمان نباید کم‌تر از ۱۴ روز کاری باشد.

۳-۱-۱-۳-۳- بانک تجارت و توسعه اکو

درج آگهی در پروژه‌های تامین اعتبار شده از سوی بانک تجارت و توسعه اکو می‌بایست از طریق انتشار آن در وب سایت این بانک و روزنامه‌های بین‌المللی از جمله روزنامه‌های منتشره در کشور ترکیه باشد.

omoorepeyman.ir

۳-۱-۲- فرآیند انتخاب مشاور

۳-۱-۲-۱- هدف و روال کلی انتخاب مشاور

هدف راهنما در این بخش، تعریف سیاست‌ها و روش‌های بانک‌های توسعه‌ای مختلف برای به کارگیری مشاور مورد نیاز برای طرح‌های بهره‌مند از تسهیلات اعطایی می‌باشد. بدیهی است حقوق و ضوابط تعیین شده در قرارداد دریافت تسهیلات، فقط فی‌مابین موسسه اعطا کننده تسهیلات و بخش دریافت‌کننده تسهیلات بوده و روابط و ضوابط قراردادی فی مابین بخش دریافت‌کننده تسهیلات و مشاور انتخاب شده، بر اساس شرایط مندرج در اسناد مناقصه و یا شرایط مندرج در تقاضای خاص برای ارائه پیشنهاد[1] صادر شده و نهایتا قرارداد نهایی مابین کارفرما (دریافت‌کننده تسهیلات) و مشاور مربوطه، ملاک عمل و تنظیم‌کننده روابط طرفین خواهد بود.

به طور کلی وام‌گیرنده مسئول آماده‌سازی و اجرای پروژه بهره‌مند از تسهیلات اعطایی بوده و از این رو مسئول انتخاب صحیح و مناسب مشاور ذی‌صلاح و متعاقب آن واگذاری پیمان و مدیریت آن خواهد بود. انتخاب مشاور و گزینش ضوابط و مقررات مربوطه بستگی به شرایط هر مورد داشته، اما به طور عمومی، پنج نکته زیر می‌بایست مدنظر قرار گیرد:

۱- لزوم ارائه خدمات درجه یک با بهترین کیفیت مورد انتظار؛

۲- لزوم رعایت صرفه‌جویی، کارآیی و اثربخشی هرچه بیش‌تر هزینه‌های صورت گرفته؛

۳- لزوم دادن فرصت یکسان و برابر به تمامی مشاورین حقیقی و حقوقی واجد شرایط جهت رقابت در ارائه خدماتی که توسط بانک، تامین منابع مالی گردیده است؛

۴- علاقه‌مندی بانک‌های توسعه‌ای به تشویق و ترغیب استفاده بیش‌تر از خدمات مشاورین محلی در کشورهای در حال توسعه که عضو بانک می‌باشند؛

۵- لزوم شفافیت در نحوه انتخاب مشاورین حقیقی و حقوقی.

به طور کلی روند انتخاب مشاور به گونه‌ای طراحی گردیده که ابتدا از بین مشاورینی که ابراز تمایل جهت حضور در مناقصه داشته‌اند، لیست کوتاه انتخاب و با یکی از روش‌های متداول، مشاور دارای صلاحیت انتخاب می‌گردد. به طور معمول، روش بهترین کیفیت و قیمت[2] کاربرد بیش‌تری داشته، با وجود این، به کارگیری سایر روش‌های متداول در انتخاب مشاور عندالزوم، قابل انجام می‌باشد.

omoorepeyman.ir

۱- Request for Proposal (RFP)

۲- QCBS

۳-۱-۲-۲- انواع روش‌های انتخاب مشاور و فرآیند

روش‌های متعددی برای انتخاب مشاور می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد که مهم‌ترین آن‌ها مطابق دسته‌بندی زیر قابل ارائه می‌باشند:

۱- انتخاب بر اساس بهترین کیفیت و قیمت (QCBS)

۲- انتخاب بر پایه کیفیت (QBS)

۳- انتخاب مشاور تحت شرایط بودجه ثابت (FBS)

۴- انتخاب پایین‌ترین قیمت (LCS)

۳-۱-۳- فرآیند تدارکات کالا، پیمانکاران و خدمات

۳-۱-۳-۱- هدف و روال کلی تدارکات کالا، پیمانکاران و خدمات

در این بخش به تعریف سیاست‌ها و روش‌های بانک‌های توسعه‌ای شامل بانک جهانی، بانک توسعه اسلامی و بانک تجارت و توسعه اکو برای تدارکات کالا، انتخاب پیمانکار و یا خدمات (به جز خدمات مشاوره‌ای که در بخش قبل به تفصیل بیان گردید) پرداخته خواهد شد.

آن چنان که مشخص است مسئولیت اجرای پروژه و بنابراین مسئولیت واگذاری و راهبری پیمان‌های تحت پروژه به عهده وام‌گیرنده (دریافت‌کننده تسهیلات از بانک توسعه‌ای) می‌باشد. به طور معمول بانک‌های توسعه‌ای، به موجب اساسنامه خود باید «اطمینان حاصل نماید که عواید هر وام با در نظر داشتن جنبه‌های صرفه‌جویی و کارآیی و بدون توجه به وضعیت سیاسی و عوامل غیراقتصادی یا ملاحظات دیگر» تنها برای منظوری که وام اعطا شده است، مورد استفاده قرار گیرد و به این منظور روش‌های مفصلی را وضع نموده است. ضمن این که در عمل، روش‌ها و مقررات خاص تدارکاتی پروژه به شرایط ویژه و موارد خاص آن بستگی دارد، به طور کلی چهار نکته زیر مورد توجه بانک جهانی می‌باشد:

الف–لزوم رعایت صرفه‌جویی و کارآیی در اجرای پروژه از جمله تدارکات کالا و اجرای کارهای مربوطه؛

ب– علاقه‌مندی بانک‌های توسعه‌ای به ارائه اطلاعات یکسان و فرصت‌های مساوی به کلیه شرکت‌کنندگان واجد شرایط در مناقصه از کشورهای توسعه یافته، در حال توسعه و عضو بانک مربوطه جهت رقابت در فروش کالا و اجرای کارهای تامین مالی شده توسط بانک؛

ج– علاقه‌مندی بانک‌های توسعه‌ای به تشویق رشد و توسعه صنایع تولیدی و پیمانکاری محلی در کشور وام گیرنده؛

د– اهمیت شفافیت در روند تدارکات

رقابت سالم، اساس کار می‌باشد. گیرندگان وام باید برای هر خرید خاص، مناسب‌ترین روش را برگزینند. در بیش‌تر موارد مناقصه رقابتی بین‌المللی که درست مدیریت شود، با رعایت حق ارجحیت برای کالاهای ساخت داخل و هرگاه

omoorepeyman.ir

مناسب باشد، برای پیمانکاران داخلی برای کارهای ساختمانی تحت شرایط تدوین شده، مناسب‌ترین روش می‌باشد. لذا بانک‌ها در بیش‌تر موارد از گیرندگان وام می‌خواهند که کالا و کارهای ساختمانی و خدمات را از طریق مناقصه رقابتی بین‌المللی که فروشندگان و پیمانکاران واجد شرایط بتوانند در آن شرکت نمایند، تامین کنند که دستورالعمل‌های مربوطه در ادامه به طور مشروح بیان گردیده است.

هرگاه روش مناقصه رقابتی بین‌المللی مناسب‌ترین روش تدارکات نباشد، می‌توان از روش‌های دیگر خرید استفاده نمود که دستورالعمل‌های مربوطه در لوح فشرده قابل دسترسی می‌باشد. روش‌های ویژه‌ای که باید برای خرید تحت پروژه‌ای خاص مراعات شود، در موافقت‌نامه وام پیش‌بینی شده است. همچنین، پیمان‌های خاصی که تحت پروژه، تامین مالی خواهند شد و روش خرید تحت آن پیمان‌ها که با موافقت‌نامه وام سازگاری دارد، در برنامه تدارکات به شرح مندرج در این راهنما تصریح شده است.

۳-۱-۳-۲- انواع فرآیندهای برگزاری مناقصه

مناقصات را می‌توان به دو گروه کلی تک مرحله‌ای و دو مرحله‌ای تقسیم نمود که هر یک ضوابط و روال مربوط به خود را دارند.

۳-۱-۳-۲-۱- مناقصات تک مرحله‌ای[۱]

این روش برگزاری مناقصه بیش‌تر در مواردی استفاده می‌شود که احتیاج به طراحی خاصی برای اجرای پروژه وجود نداشته باشد و یا این که طراحی توسط کارفرما و مشاور به طور کامل انجام شده و پیمانکار نیازی به طراحی مجدد نداشته و بر مبنای طراحی انجام شده، پیشنهاد فنی و مالی خود را ارائه می‌دهد. روش تک مرحله‌ای خود به دو صورت قابل اجرا می‌باشد:

الف- مناقصه یک مرحله‌ای یک پاکته[۲]: در این روش، شرکت‌کنندگان در مناقصه پیشنهادات فنی و مالی خود را به صورت یک جا و در یک پاکت به کارفرما ارائه می‌دهند. پاکت‌های ارائه شده در یک جلسه عمومی، مطابق با تاریخ قید شده در اسناد و به صورت یک جا باز می‌شوند. این اسناد سپس ارزیابی شده و پس از دریافت عدم اعتراض در خصوص ارزیابی انجام شده، قرارداد نهایی به پیمانکاری که پیشنهاد او از نظر فنی و مالی برنده شده است، ابلاغ می‌شود.

۱- Single Stage Bidding

۲- One Envelope

omoorepeyman.ir

ب- مناقصه یک مرحله‌ای دو پاکته[۱]: شرکت‌کنندگان در مناقصه، پیشنهادات فنی و مالی خود را در دو پاکت مجزا و به صورت جداگانه ارسال می‌نمایند. در ابتدای امر ابتدا پاکت‌های پیشنهاد فنی در جلسه عمومی بازگشایی شده و سپس ارزیابی می‌گردد. پس از دریافت عدم اعتراض بر روی ارزیابی فنی پیمانکاران، پاکت‌ها و پیشنهادات مالی پیمانکاران در یک جلسه عمومی بازگشایی می‌شود و در نهایت قرارداد به پیمانکاری که پیشنهاد برتر را ارئه دهد، ابلاغ می‌شود.

۳-۱-۳-۲-۲- مناقصه دو مرحله‌ای[۲]

در مواردی که پروژه نیازمند طراحی جزئیات شامل مواردی مانند آماده‌سازی مشخصات تکنیکی می‌باشد، از روش دو مرحله‌ای برای برگزاری مناقصه استفاده می‌شود. در این موارد با توجه به پیچیدگی کار و مشخصات خاص تکنیکی طرح، کارفرما و مشاور نمی‌توانند به تنهایی و در همان ابتدای امر اسناد مناقصه را تهیه کنند و در نتیجه، ابتدا مشخصات کلی را به پیمانکاران ارائه می‌دهند و سپس با توجه به پیشنهادات ارائه شده از سوی آن‌ها، اسناد مناقصه را تهیه و در اختیار پیمانکاران قرار می‌دهند. در این شرایط دو مرحله مناقصه به این صورت انجام می‌پذیرد که در مرحله اول پیشنهادات تکنیکی، بدون در نظر گرفتن بحث مالی و ارائه پیشنهاد قیمت دریافت می‌گردد و در مرحله بعد پیشنهادات فنی نهایی و مالی توسط پیمانکاران ارائه گردیده و مورد ارزیابی کارفرما قرار می‌گیرد.

کارفرما می‌بایست با توجه به ویژگی‌های پروژه و میزان آگاهی و شناخت موجود در باره طرح، روش برگزاری مناقصه را انتخاب کرده و جهت دریافت عدم اعتراض به بانک تجارت و توسعه اکو اعلام نماید و پس از تایید روش برگزاری مناقصه، سایر مراحل انجام مناقصه پیگیری شده و این روش در آگهی فراخوان نیز قید گردد.

۳-۱-۳-۳- ملاحظات کلی در تدارکات کالا، پیمانکاران و خدمات

روش‌های ذکر شده در این بخش شامل: کلیه پیمان‌های خرید کالا و اجرای کارهای ساختمانی که تمام آن یا بخشی از آن از محل تسهیلات بانک‌های توسعه‌ای تامین مالی شده است، باشد. در مورد پیمان‌های تدارکات کالا و اجرای کارهای ساختمانی که از محل تسهیلات بانک‌ها تامین مالی نشده است، وام‌گیرنده می‌تواند روش‌های دیگری را انتخاب کند.

در این گونه موارد، بانک وام‌دهنده باید اطمینان حاصل نماید که روش‌هایی که به کارگرفته می‌شود، تعهدات وام گیرنده را در جهت اجرای کارآمد و دقیق طرح برآورده می‌سازد و کالا و کارهای ساختمانی که تدارک شده، شرایط زیر را تامین خواهند نمود:

۱- Two Envelpoe

۲- Two Stage Bidding

omoorepeyman.ir

- از نظر کیفیت قابل قبول و با بقیه بخش‌های طرح سازگاری داشته باشد؛
- به موقع تحویل یا تکمیل خواهند شد؛ و
- قیمت‌ها ادامه طرح را از نظر اقتصادی و مالی تحت تاثیر منفی قرار ندهد.

۳-۱-۴- فرآیند جذب تسهیلات و پرداخت‌ها

۳-۱-۴-۱- شروط شروع پرداخت

شرط اصلی شروع مرحله پرداخت، موثر شدن قرارداد مالی است که منوط به وجود مدارکی مبنی بر اختیار برداشت از حساب طبق درخواست وجوه شامل:

الف- نمونه امضاها؛ و

ب- مدارک پشتیبان: اصل صورتحساب / گزارش پیشرفت کار / مدارک پرداخت‌های صورت گرفته / ضمانت نامه‌ها و ... می‌باشد. در صورت تحقق این شرط و با ارسال صورت حساب به بانک، فرآیند پرداخت در دستور کار قرار می گیرد. این فرآیند در ادامه به طور مشروح بیان گردیده است.

۳-۱-۴-۲- شیوه‌های پرداخت توسط بانک

انواع پرداخت‌های قابل انجام توسط بانک به یکی از چهار صورت زیر خواهد بود که در ادامه هر یک به طور جداگانه شرح داده شده‌اند:

۱- پوشش مخارج واجد شرایط لازم (همان شارژ تن‌خواه گردان)

۲- پرداخت مستقیم به: پیمانکاران/ تامین‌کنندگان مواد و کالا یا همان فروشندگان/ مشاوران

۳- صدور تعهد غیرقابل فسخ جبران ادعا (همان تعهد مخصوص) / ICR

۴- حساب ویژه

۳-۱-۴-۲-۱- پرداخت در قالب نوع اول و دوم

به موارد زیر جهت پرداخت نیاز است:

الف- اصل درخواست برداشت وجه همراه با امضاهای مجاز

ب- خلاصه وضعیت همراه با امضاهای مجاز

ج- مدارک پشتیبان: کپی قرارداد/ ضمانت‌نامه‌های حسن اجرای کار، پیش‌پرداخت و.../ اصل صورتحساب / مدارک پرداخت (شامل: رسید، صورتحساب بانک و ...)

د- درخواست وجوه متفاوت برای هر واحد پولی باید ارسال گردد.

omoorepeyman.ir

هـ- جزییات مربوط به واحد پولی غیر از واحد پولی قرارداد وام باید توسط بانک مکاتبه‌کننده همراه کد (Swift) بـه بانک ارسال گردد.

۳-۱-۴-۲-۲- پرداخت در قالب نوع سوم

با بازگشایی اعتبار اسنادی[۱] توسط بانک محلی صورت می‌پذیرد و برای واردات تجهیزات و ماشین‌آلات می‌باشد که در این نوع پرداخت مدارک مورد نیاز به شرح زیر می‌باشد:

الف- اصل فرم درخواست برداشت وجه، خلاصه وضعیت (Summary sheet)؛

ب- مدارک پشتیبان: کپی اعتبار اسنادی (LC) معتبر/ کپی قرارداد/ ضمانت‌نامه حسن انجام کار / ضمانت‌نامه پیش پرداخت در صورت لزوم؛

ج- هر درخواست وجه می‌بایست شماره سریال منحصر به فرد داشته باشد؛

د- در رابطه با ضمانت‌نامه : کپی آن باید توسط کارفرما بررسی شود؛

هـ- جزییات حساب (نام بانک و شعبه و شماره حساب و...)؛

و- تاریخ اولین و آخرین پرداخت باید مشخص باشد؛

ز- وارسی جز به جز اقلام مندرج توسط مهندسی مشاور شامل رسیدگی به کار انجام شده و مواد و کـالای مصـرف شده؛

ح- امضاهای مجاز؛

ط- تاییدیه پذیرش نهایی؛

ی- مشخص بودن واحد پول درخواستی جهت پرداخت؛ و

ک- رعایت حداقل مبلغ هر درخواست (برای بانک توسعه اسلامی مبلـغ درخواسـت نبایـد کـم‌تـر از ۱۵۰۰۰ دینـار اسلامی‌باشد.)

۳-۱-۴-۲-۳- پرداخت در قالب نوع چهارم

این نوع پرداخت که موسوم به حساب ویژه است، پرداختی است که برای تسهیل در روند پرداخت به پیمانکاران جـزء طراحی شده و در قرارداد باید به این شیوه پرداخت تصریح شده باشد. مدارک و مستندات مورد نیاز بـرای ایـن پرداخـت شامل موارد زیر است:

الف- اصل درخواست برداشت وجه همراه با امضاهای مجاز

۱- Letter of Ceridt (LC)

omoorepeyman.ir

ب- صورت خلاصه وضعیت

ج- مدارک پشتیبان: مخارج سه ماه پروژه

۳-۱-۴-۳- مراحل تهیه صورت وضعیت تا واریز به حساب پیمانکار

۱- پیمانکار پس از تهیه صورت وضعیت/ صورت حساب[۱] آن را به مهندس مشاور جهت بررسی ارسال می‌نماید.

۲- بعد از تایید مشاور، به مدیریت طرح[۲] یا واحد مدیریت پروژه[۳] جهت تهیه درخواست پرداخت[۴] ارسال می شود.

۳- مشاور مدیریت طرح (PMC) پس از تهیه صورت حساب، آن را به کارفرما جهت بررسی نهایی و انجام امضاهای مجاز (شامل امضای ذی‌حساب و بالاترین مقام مقرر شده در قرارداد وام) ارسال می‌نماید.

۴- یکی از این ۲ حالت:

۴-۱- برگرداندن صورت حساب‌های امضا شده به مدیریت طرح (PMC) جهت ارسال به بانک (اصل نامه درخواست به دپارتمان مالی و رونوشت به مسئول پروژه در بانک که با پست ارسال و تصویر آن همراه با رسید پستی به صورت ایمیل ارسال می‌گردد)

۴-۲- کارفرما در برخی پروژه‌های خود صورت حساب‌های تایید شده را به بانک ارسال می‌نماید.

۵- دپارتمان کارشناسی بانک از لحاظ فنی و مهندسی (میزان کار صورت گرفته و مواد و کالای مصرفی و... طی آن دوره) را بررسی می‌نماید.

۶- پس از تایید، به دپارتمان مالی بانک[۵] جهت بررسی (اطمینان از وجود تضامین مقتضی و اعمال کسورات قانونی و قراردادی و ...) ارسال می‌نماید

۷- دپارتمان مالی بانک با تایید مبلغ قابل پرداخت، دستور پرداخت آن را به خزانه بانک ارسال می‌نماید.

۸- بانک با تهیه فهرست صورت وضعیت‌های تایید شده جهت پرداخت آن را طی اعلامیه[۶] به بانک مرکزی ایران[۷] همراه با کد/ پیام[۸] ارسال می‌نماید.

۱- Invoice

۲- Project Management Consultant (PMC)

۳- Project Management Unit (PIU)

۴- Applications

۵- Finnance Department

۶- Statement

۷- Central Bank of Iran (CBI)

۸- Swift

omoorepeyman.ir

۹- این مرحله فقط در ارتباط با صورت وضعیت‌های[۱] تایید شده ریالی است:

دپارتمان مبادلات خارجی[۲] در بانک مرکزی ایران (CBI) می‌بایست نرخ تسعیر ارز (تاریخ پرداخت مربوطه) را همراه با کد SWIFT به بانک ارسال نماید.

۱۰- واریز مبالغ یورویی/ دلاری یا معادل یورویی مبالغ ریالی صورت حساب‌های تایید شده طی اعلامیه[۳] به حساب بانک مرکزی نزد بانک عامل ارسال می‌شود.

۱۱- بانک مرکزی ایران از بانک عامل، درخواست صورتحساب قطعی مبالغ واریزی را می‌نماید.

۱۲- بانک مرکزی ایران پس از دریافت صورتحساب مذکور اقدام به صدور اسناد و ارائه رونوشت آن به بانک‌های عامل جهت واریز به حساب پیمانکار / مشاور / فروشنده می‌نماید.

۱۳- رونوشت اسناد پرداخت:

۱۳-۱- در مورد صورت حساب‌های ریالی به اداره معاملات ریالی بانک مرکزی ایران و سپس انتقال وجه از طریق سیستم ساتنا به حساب ذی‌نفع صورت می‌گیرد.

۱۳-۲- در مورد صورت حساب‌های یورویی به اداره بین‌الملل بانک مرکزی ایران و سپس انتقال وجه به اداره بین‌الملل بانک ذی‌نفع و نهایتا انتقال وجه از اداره بین‌الملل بانک عامل به بانک عامل و واریز به حساب ذی‌نفع صورت می‌گیرد.

۱۴- دپارتمان مالی بانک میزان یورو یا معادل یورویی صورت حساب‌ها را طی گزارش مالی در سایت خود قرار می‌دهد، سرجمع آن نشان‌دهنده میزان یورویی است که به حساب وام گذارده شده است.

۱۵- بخش مالی مشاور مدیریت طرح از این گزارشات مالی جهت نگهداری حساب و تهیه گزارشات مالی به هر دو واحد ریالی و یورویی استفاده می‌نماید.

۳-۱-۴-۴- دلایل تاخیر در پرداخت

عمده‌ترین دلایل تاخیر در پرداخت‌ها که می‌بایست از ایجاد آن‌ها پرهیز گردد به شرح زیر دسته‌بندی می‌گردد:

الف- ضمانت‌نامه‌های منقضی شده (تاریخ گذشته)

ب- فرم درخواست وجوهی که مطابق فرمت مورد درخواست بانک نباشد.

ج- مخارجی که در یکی از اشکال[۱] مالی مورد قبول نباشد.

۱- Applications

۲- Foreign Transactions Department

۳- Statement

omoorepeyman.ir

د- مدارک پشتیبان نامناسب و ناکافی

هـ- وجود نواقصی در جزییات بانکی (IBAN)، نامه شعبه بانک عامل، کد دریافت نشده و ...)

و- مشخص نبودن طول دوره پرداخت (تاریخ اولین و آخرین پرداخت)

ز- تفاوت در امضاکنندگان نسبت به نمونه امضاهای مجاز که قبلا ارسال شده است.

ح- مدارک پشتیبان بدون امضا و تایید مشاور

ط- در ارتباط با پیمانکار (تاخیر در پیشرفت فیزیکی کار)

ی- انحراف از شرایط و مواردی که توسط مشاور مطرح شده است.

ک- فقدان گزارشات پیشرفت[۲]

۱- Term

۲- Progress Report

omoorepeyman.ir

منابع و مراجع

1- www.isdb.org
2- www.worldbank.org
3- www.ecobank.com

omoorepeyman.ir

omoorepeyman.ir

خواننده گرامی

امور نظام فنی و اجرایی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، با گذشت بیش از چهل سال فعالیت تحقیقاتی و مطالعاتی خود، افزون بر هفتصد عنوان نشریه تخصصی - فنی، در قالب آیین‌نامه، ضابطه، معیار، دستورالعمل، مشخصات فنی عمومی و مقاله، به‌صورت تالیف و ترجمه، تهیه و ابلاغ کرده است. نشریه حاضر در راستای موارد یاد شده تهیه شده، تا در راه نیل به توسعه و گسترش علوم در کشور و بهبود فعالیت‌های عمرانی به کار برده شود. فهرست نشریات منتشر شده در سال‌های اخیر در سایت اینترنتی **nezamfanni.ir** قابل دستیابی می‌باشد.

omoorepeyman.ir

Guidelines for Using Finances Source from IDBs, WB, ECO Related to Water and Wastewater Industries [No.685]

Executive Body: Paydar Pooyesh Mobin Consulting Engineers

Project Advisor: Gholamali Memari

Authors & Contributors Committee:

Gholamali Memari	Paydar Pooyesh Mobin Consulting Engineers	BSc. in Mechanical Eng.
Habib Safari	Paydar Pooyesh Mobin Consulting Engineers	MSc. in Procuremnet
Amir Mahdi Asghari	Paydar Pooyesh Mobin Consulting Engineers	MSc. in Procuremnet
Nasrollah Saleh	Paydar Pooyesh Mobin Consulting Engineers	MBA
Alireza Keshtgar	Paydar Pooyesh Mobin Consulting Engineers	Msc. in Biomechanical Eng.

Supervisory Committee

Seyed Hamid Reza Kashfi	NWWEC	BSc. in Mechanical Eng.
Javad Hajiani Booshehrian	Ministry of Energy	MSc. in Civil Eng.
Forough Mirtalaei	Ministry of Energy	Bsc. in Business Management

Confirmation Committee

AmirMohammad AmirEbrahimi	Tablieh Company	Phd. in Civil Eng.
Alireza Toutounchi	Deputy of Technical and Executive Affairs Department	MSc. in Civil Eng.
Javad Hajiani Booshehrian	Ministry of Energy	MSc. in Civil Eng.
Mohsen Haj Seyed Javadi	Avand Tarh Consulting Engineers	Bsc. in Civil Eng.
Alireza Dolatshahi	Expert	Bsc. in Agricultural Eng.
Ali Akbar Shafiee	Iran Water Resources Management Co.	MSc. in Project Managment
Seyed Hamid Reza Kashfi	NWWEC	BSc. in Mechanical Eng.
Siamak Massodi	Falar Company	Bsc. in Civil Eng.
Ali Roboobi	Abran Consulting Engineers	MSc. in Civil Eng.
Forough Mirtalaei	Ministry of Energy	Bsc. in Business Management
Ali Akbar Hooshmand	Tehran Mirab	BSc. in Mechanical Eng.

Steering Committee:

Alireza Toutounchi	Deputy of Technical and Executive Affairs Department
Farzaneh Agharamezanali	Head of Water & Agriculture Group, Technical and Executive Affairs Department
Seyed Vahidoddin Rezvani	Expert in Water Engineering, Technical and Executive Affairs Department

omoorepeyman.ir

omoorepeyman.ir

Abstract

The purpose of the Development Banks is to foster the economic development and social progress of member countries. The functions of the Development Banks are to participate in equity capital and grant loans for productive projects and enterprises besides providing financial assistance to member countries in other forms for economic and social development.

This issue contains the definitions of Development Bank and guidelines for using fananical sources from Islamic Development Bank, World Bank and ECO Bank.

The guideline is divided into 2 major parts: 1- Activities Before Effectivness, 2- Activities After Effectivness.

omoorepeyman.ir

Islamic Republic of Iran
Management and Planning Organization

Guidelines for Using Financial Sources from Islamic Development Bank, World Bank and ECO Bank Related to Water and Wastewater Industries

No . 685

Office of Deputy for Technical and Infrastructure Development Affairs

Department of Technical and Executive Affairs

nezamfanni.ir

Ministry of Energy

Bureau of Technical, Engineering, Social and Environmental standards of water and waste water

http://seso.moe.gov.ir

2016

omoorepeyman.ir

این نشریه

به معرفی روند تعریف، آماده‌سازی، فرایند انتخاب مشاور، تدارکات کالا، پیمانکاران و خدمات، تسهیلات و پرداخت‌ها در بانک‌های توسعه اسلامی می‌پردازد.

omoorepeyman.ir